

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

SERGEJA VALJAVEC

Mentorica: red.prof.dr. Ljubica Jelušič

**MEDIJSKI POGLED NA SODELOVANJE SLOVENSKE
VOJSKE PRI ZAŠČITI IN REŠEVANJU**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2006

KAZALO

1. UVOD	1
2. METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI OKVIR	3
2.1. PREDMET PROUČEVANJA	3
2.2. CILJI PROUČEVANJA	4
2.3. HIPOTEZE	4
2.4. METODE DELA	4
2.5. OMEJITVE	5
2.6. OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV	5
2.7. STRUKTURA NALOGE	6
3. VOJAŠKA LEGITIMNOST	6
3.1. FUNKCIONALNI IN SOCIALNI IMPERATIV	8
3.2. ZAHTEVE JAVNOSTI DO OBOROŽENIH SIL	8
4. SLOVENSKA VOJSKA V SISTEMU ZAŠČITE IN REŠEVANJA	9
4.1. POSLANSTVA IN NALOGE SLOVENSKE VOJSKE	9
4.2. SISTEM ZAŠČITE IN REŠEVANJA	11
4.3. SLOVENSKA VOJSKA V ZAŠČITI IN REŠEVANJU	13
5. ODNOS MEDIJI – SLOVENSKA VOJSKA	17
5.1. MODEL KOMUNICIRANJA MED OS IN JAVNOSTMI	21
5.2. VLOGA MEDIJEV OB NESREČI	22
5.3. DELO SLUŽBE ZA ODNOS Z JAVNOSTMI	26
6. MEDIJSKI POGLED NA SODELOVANJE SV PRI ZA-RE	32
6.1. CIVILNO – VOJAŠKO SODELOVANJE	32
6.2. MEDIJSKI POGLED	32
6.2.1. MEDIJSKI POGLED NA SODELOVANJE HELIKOPTERSKE ENOTE PRI ZAŠČITI IN REŠEVANJU	34
6.2.2. MEDIJSKI POGLED NA SODELOVANJE INŽENIRSKÉ ENOTE PRI ZAŠČITI IN REŠEVANJU	42
7. SKLEP	52

8. VIRI IN LITERATURA	58
9. PRILOGE	64

KAZALO SHEM, GRAFOV, SLIK:

SHEME

SHEMA 4.1.1: SODELOVANJE SV V NALOGAH ZAŠČITE, REŠEVANJA IN POMOČI	11
SHEMA 5.2.2: GLAVNA ORODJA KOMUNICIRANJA Z MEDIJI V PRIMERU NESREČE	24
SHEMA 5.3.3: FUNKCIONALNA POVEZANOST SOJ GŠ SV IN SOJ MORS	30

GRAFI

GRAF 4.3.1: NALOGE VOJSKE V DRUŽBI	16
GRAF 6.2.2.2: ZAUPANJE V INSTITUCIJE	43
GRAF 6.2.2.3: STOPNJA ZAUPANJA V VOJSKO V LETU 2005	44

SLIKE

SLIKA 6.2.1.1: POMOČ HELIKOPTERJA SV PRI GAŠENJU V TRENTI	35
SLIKA 6.2.2.2: POSTAVLJANJE MOSTU V ORTNICAH	48

SEZNAM KRATIC

CZ – Civilna zaščita

GŠ SV – Generalštab Slovenske vojske

MO – Ministrstvo za obrambo

MORS – Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije

OS – oborožene sile

PR – Public Relations - odnosi z javnostmi

RA – radio

RKBO – radiološka, kemična in biološka obramba

RS – Republika Slovenija

RTVSLO – Radio in Televizija Slovenija

SJM – slovensko javno mnenje

SOJ – Služba za odnose z javnostmi

STA – Slovenska tiskovna agencija

SV – Slovenska vojska

TV – televizija

UL – Uradni list

URSZR – Uprava Republike Slovenije za Zaščito in reševanje

ZA-RE – Zaščita in reševanje

1. UVOD

Biti prisoten – to je tisto, kar šteje.
(Simon Korez)

Sodobne vojske morajo za svoje delovanje pridobiti legitimnost v civilnem okolju, kar je zaradi vse večjega omejevanja neposrednih stikov vse težje. Med razlogi za to sta tudi ukinjanje množičnih armad in profesionalizacija, kar posredno pomeni umik vojske na rob družbenega življenja.

Vojske zato pri pridobivanju legitimnosti postajajo vse bolj odvisne od posrednikov. Najučinkovitejša komunikacija z okoljem je še vedno neposredna (»face to face«), v katero sodijo dnevi odprtih vrat, ogledi vojaških vaj, ipd. Vendar ta komunikacija doseže le manjši krog javnosti, priložnosti zanjo pa ni veliko, zato so sodobne vojske pri uveljavljanju svojih interesov precej odvisne od medijev kot posrednikov med vojaškim in civilnim okoljem (Perko, 2005: 45).

Slovenska vojska ima dejansko zelo malo priložnosti v svojih dejavnostih, s katerimi lahko pride v stik s civilnim prebivalstvom. Sem štejemo priložnosti, ko se enote z opremo pokažejo širši javnosti, kjer se v večini vojska pokaže zgolj s pozitivne strani. Bolj realističen pogled v/na vojsko dobimo ob sodelovanju le-te v naravnih in drugih nesrečah, kjer ima vojska:

- prvič, direktni stik z ogroženim civilnim prebivalstvom brez političnega ali medijskega posredovanja,
- drugič, stik s širšo javnostjo skozi predstavo svoje dejavnosti v medijih.

Naslednja stvar, ki dodatno zapleta domači izgled vojske, je veliko število vojakov v mirovnih misijah v tujini. Protislovno pri tem je, da ima Slovenska vojska več neposrednega stika in opravka z lokalnim prebivalstvom na območju mirovne operacije (Jelušič, 2005: 4).

Vojska in mediji so del javnega življenja in pogosto je od medijske slike odvisna ocena vojaške organiziranosti, delovanja in kredibilnosti v okolju angažiranja vojske, ki za uspešno delovanje rabi podporo prebivalstva, mora poznati delovanje medijev in z njimi angažirano sodelovati. Oborožene sile javnosti posredujejo informacije s pomočjo objav v množičnih medijih, ki imajo funkcijo kreiranja mnenj in orientacij. Obveščanje javnosti je za vojsko

priložnost za povečanje kooperativnosti, partnerskega dela, medsebojnega zaupanja ter podpore javnosti, ki je temelj za doseganje kakovostnih rezultatov dela.

Oborožene sile poskušajo svojo družbeno koristnost prikazati javnosti tako, da ponujajo svojo pomoč ob naravnih nesrečah¹ in za druge človekoljubne namene. Vojsko in obrambna sredstva je mogoče uporabiti za zaščito, reševanje in pomoč, če razpoložljive sile in sredstva ne zadoščajo za nujno reševanje ter pomoč in če vojska ni nujno potrebna pri opravljanju obrambnih nalog. V zadnjih letih se je v primeru naravnih in drugih nesreč od Slovenske vojske pričakovalo in zahtevalo predvsem izvajanje tehnično zahtevnejših nalog in ni bilo večjih potreb po množičnem sodelovanju pripadnikov pri izvajanju nalog zaščite, reševanja in pomoči. Naloge zaščite, reševanja in pomoči pripomorejo k ugledu vojske v očeh javnosti, ki prek javnega mnenja vpliva na legitimnost delovanja in obstoja organizacije. Tesna povezava vojske s civilnim okoljem, ki jo zagotavljajo naloge zaščite in reševanja, lahko zelo pripomore k temu.

Predvsem ob večjih nesrečah je zelo pomembno, da se tudi mediji dejavno vključijo v skupne akcije zaščite in reševanja ljudi in premoženja na ogroženem območju, za kar so tudi zakonsko obvezani. Prav pravočasna in korektna informacija je velikokrat odločilna za izvedbo ukrepov zaščite in reševanja ljudi v primeru naravnih in drugih nesreč. Dejavnost zaščite in reševanja, ki je v veliki meri povezana s prostovoljnim delom, brez podpore in razumevanja medijev, ne more biti uspešna.

Diplomsko nalogo bom osredotočila na način poročanja in velikost prostora, ki so ga slovenski mediji namenili dvema primeroma sodelovanja Slovenske vojske pri zaščiti in reševanju. Odločila sem se, da bom pod medijski drobnogled vzela dve naravni nesreči, ki sta se zgodili v letu 2005: požar v naravi in neurje s točo, pri katerih je sodelovala, predvsem s svojo tehnologijo, Slovenska vojska.

¹ Največ anketiranih v javnomnenjski raziskavi o nacionalni in mednarodni varnost meni, da naj vojska pomaga v primeru nesreč, šele na drugem oz. tretjem mestu pa bi morala vojska varovati državo pred morebitnim zunanjim napadalcem in skrbeti za vojaško usposobljenost. Dejstvo je, da v primeru nesreč civilne oblasti nerade prosijo za pomoč vojsko, medtem ko gredo pričakovanja prizadetega prebivalstva ravno v nasprotni smeri.

Proučevati želim predvsem, ali je Slovenska vojska, ko se pojavi znotraj zaščite in reševanja (pri naravnih nesrečah), deležna medijske pozornosti. Trdim, da vsak prispevek o vojski, ki/ko pomaga ljudem, prispeva k večjemu ugledu vojske oziroma povečuje njeno legitimnost. Dejstvo je, da imajo naravne katastrofe s stališča pozornosti občinstva zelo pomembno vlogo v medijih. Dejstvo pa je tudi, da ko množična občila poročajo o katastrofah, pokažejo na eni strani uničeno premoženje in/ali okolje, na drugi strani pa poročajo o žrtvah in njihovih svojcih, ki pogosto sami pripovedujejo o svojih doživetjih in o bolečini ob izgubi. Tisti pa, ki ob katastrofah neposredno pomagajo, ki v najkrajšem času organizirajo pomoč in pogosto vse dni delajo brez plačila, so omenjeni le redkokdaj in še to kvečjemu mimogrede. Prav zaradi tega dejstva sem se odločila preveriti obe plati medalje, na eni strani strategijo poročanja Službe za odnose z javnostmi Generalštaba Slovenske vojske oziroma MORS-a, na drugi poročanje medijev kot morebitnih samostojnih izdelovalcev strategije v konkretnih primerih sodelovanja Slovenske vojske pri zaščiti in reševanju.

2. METODOLOŠKO – HIPOTETIČNI OKVIR

2.1. PREDMET PROUČEVANJA

Vojska v postmodernem obdobju, ko večino nalog opravi izven meja svoje države (mirovne operacije), nima stika z lastnim civilnim prebivalstvom. Tako je pomoč vojske pri naravnih nesrečah oziroma v sistemu zaščite in reševanja med najpomembnejšimi dejavniki njene legitimnosti, saj le-ta pripomore k njeni javni podobi. Vendar je prisotnost vojske v medijih odvisna od načina poročanja. Predmet proučevanja v diplomskem delu je vojaška legitimnost, delovanje Slovenske vojske v sistemu zaščite in reševanja - osnovne in specifične naloge, odnos med oboroženimi silami in množičnimi mediji (model komuniciranja med oboroženimi silami in javnostmi) ter delo Služb za odnose z javnostmi a.) Ministrstva za obrambo RS in b.) Generalštaba Slovenske vojske ter njuna funkcionalna povezanost. Proučevala bom, kaj in kako mediji pišejo o civilno-vojaškem sodelovanju ter pod drobnogled vzela primer delovanja dveh enot Slovenske vojske v sistemu zaščite in reševanja, in sicer helikopterskega in inženirskega bataljona.

2.2. CILJI PROUČEVANJA

V diplomskem delu sem si kot cilj zastavila:

- o spoznati pojavne oblike delovanja Slovenske vojske v sistemu zaščite in reševanja,
- o raziskati, kako se je Slovenska vojska pojavljala v medijih ob nekaterih večjih naravnih nesrečah v preteklosti oziroma v primeru sodelovanja v sistemu zaščite in reševanja,
- o ugotoviti, kakšno je javno obnašanje vojske v primeru nesreč,
- o raziskati, kakšna je ali bi morala biti strategija obnašanja (komuniciranje z javnostjo) MORS-a in GŠ SV v takih primerih, da bo vojska legitimna.

V ta namen sem izvedla intervjuje s predstavniki Službe za odnose z javnostmi GŠ SV (Simon Korez) in MORS (Peter Papler) ter z novinarji in uredniki elektronskih in tiskanih medijev, ki pokrivajo področje vojske in obrambe (Tjaša Doljak - STA, Jani Muhič - POP TV, Marjeta Klemenc in Jože Možina - Televizija Slovenija, Robert Škrjanc - Radio Slovenija, Rok Praprotnik - Delo, Domen Caharijas - Dnevnik).

2.3. HIPOTEZE

- Vojska v postmodernem obdobju, ko večino nalog opravi izven meja svoje države (mirovne operacije), nima stika z lastnim civilnim prebivalstvom, zato je pomoč vojske pri naravnih nesrečah oziroma zaščiti in reševanju med najpomembnejšimi dejavniki njene legitimnosti, saj le-to pripomore k njeni javni podobi.
- Vsako sodelovanje Slovenske vojske pri zaščiti in reševanju je deležno medijske pozornosti.
- Medijska predstavitev Slovenske vojske v primerih zaščite in reševanja pripomore k njeni večji legitimnosti.

2.4. METODE DELA

Pri procesu verificiranja hipotez in doseganju postavljenih ciljev proučevanja bom uporabila naslednje raziskovalne metode:

- o zbiranje dostopnih virov o sodelovanju Slovenske vojske v sistemu zaščite in reševanja,
- o metoda analize primarnih virov (dokumenti, zakoni, poročila),

- o metoda analize vsebine in interpretacije sekundarnih virov (knjig, člankov, raziskovalnih poročil, internetnih strani, ipd.) kot osnova metoda teoretičnega proučevanja,
- o deskriptivna metoda za definiranje temeljnih pojmov in opis delovanja Slovenske vojske v sistemu zaščite in reševanja,
- o metoda sekundarne analize javnomnenjskih raziskav,
- o študija primerov v analizi medijskega pogleda na sodelovanje Slovenske vojske pri zaščiti in reševanju: a.)gašenje požara v Trenti s helikopterji SV, b.)postavitev montažnega mostu v Ortnicah,
- o primerjalna metoda za primerjave novinarskih prispevkov,
- o metoda vodenega intervjuja.

2.5. OMEJITVE

Omejitve nastopijo zaradi zakonskih določil o varovanju tajnih podatkov – v zvezi z načrti delovanja Slovenske vojske v primeru naravnih in drugih nesreč bom zato uporabljala dele načrtov, ki nimajo določene oznake tajnosti in so v skladu s predpisi tudi del državnih načrtov zaščite in reševanja.

2.6. OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV

Množični mediji:

- ❑ so tehnologije, ki omogočajo, da se informacije ter druge oblike simboličnih komunikacij razširjajo in prenašajo iz določenega centra k množičnemu, raznovrstnemu in geografsko razpršenemu občinstvu.
- ❑ so družbene institucije s svojimi posebnimi praksami, ki pa se izvajajo v kontekstu in v mejah družbenega okolja.²

Slovenska vojska: so vojaška poveljstva, enote, zavodi in druge vojaške sestave, ki so pod enotnim poveljstvom, z enotnimi oznakami pripadnosti Slovenski vojski in ki odkrito nosijo orožje. Izvaja vojaško izobraževanje in usposabljanje za oborožen boj in druge oblike vojaške obrambe, zagotavlja potrebno ali zahtevano pripravljenost, ob napadu na državo izvaja vojaško obrambo, ob naravnih in drugih nesrečah v skladu s svojo organizacijo in

² Množični mediji, <http://www.ff.uni-lj.si/biblio/Sociologijamm/Uvod%20v%20MM-pros.dok.doc> (01.09.2005)

opremljenostjo sodeluje pri zaščiti in reševanju, izvršuje obveznosti, ki jih je država sprejela v mednarodnih organizacijah in z mednarodnimi pogodbami.³

Sistem zaščite in reševanja (in pomoči): je organiziran kot normativno, organizacijsko in funkcionalno samostojen in enoten sistem v državi, ki deluje v miru in v vseh spremenjenih razmerah, tudi v izrednem in vojnem stanju. Vanj so povezane vse reševalne službe in druge namenske sile za zaščito, reševanje in pomoč. Bistvo sistema Zaščite, reševanja in pomoči je v kakovosti, specializaciji in tudi profesionalizaciji (Anžič, 1997: 126).

2.7. STRUKTURA NALOGE

Po uvodu in opredelitvi metodološkega okvirja, ki je sestavljen iz opredelitve predmeta in cilja preučevanja, postavljenih hipotez in uporabljenih metod dela, omejitev pri pisanju ter pojasnitve temeljnih pojmov, bo tretje poglavje t.i. prvi del jedra diplomske naloge posvečen definiciji vojaške legitimnosti – funkcionalnega in socialnega imperativa in zahtev javnosti do OS. V četrtem poglavju naloge bom opisala sodelovanje Slovenske vojske v sistemu zaščite in reševanja – poslanstva in naloge SV ter sistem ZA-RE. V petem poglavju bom poskušala podrobno prikazati odnos med mediji in Slovensko vojsko, tudi z modelom komuniciranja med oboroženimi silami in javnostmi, potek obveščanja javnosti ob nesrečah in delo Službe za odnose z javnostmi. Zadnje, šesto poglavje naloge bo namenjeno predstavitvi civilno-vojaškega sodelovanja, ter študiji primerov (gašenje požara v Trenti in postavitev mostu v Ortnicah), s katerimi bom orisala medijski pogled na sodelovanje helikopterske in inženirske enote SV pri zaščiti in reševanju. Temu sledi še sklep z verifikacijo hipotez in seznam uporabljene literature.

3. VOJAŠKA LEGITIMNOST

*»Vojska si legitimiteto pridobiva v naravnih katastrofah,
tudi v tujini, kar je skoraj bolj pogosto, kot doma.
To je nekaj najbolj svetlega,
kar lahko počne vojska v mirnodobnem času.«
(Jože Možina)*

Smisel posedovanja vojaške sile je v tem, da zagotavlja nacionalno varnost. Vojaška sila je sredstvo za doseg tega cilja in kot taka mora biti vključena v politično ureditev. V politični volji državljanov, posredovani pred političnih reprezentantov v organih, ustanovah in

³ 37. člen Zakona o obrambi, Ur. List RS, št. 203/2004.

institucijah politične oblasti, so postavljene *zahteve in pričakovanja* vojaški sili glede njenih obveznosti in pristojnosti, v javnem mnenju in politični volji pa je izražena tudi *podpora* državljanov vojaški sili, ker izpolnjuje njihova pričakovanja, postavljena v funkcionalnem in socialnem imperativu (Jelušič, 1997: 13-14).

Stopnja skladnosti oziroma ustreznosti vključevanja vojske v politiko je povezana s pojmom *legitimnosti*, konceptom, ki je osrednjega pomena za razumevanje odnosov med oboroženimi silami in družbo. Vključenost vojske v politiko je legitimna samo, če njeno vključevanje poteka po načelih, ki jih določena politična kultura priznava za svoje. V legitimiranju vojaštva se soočata dve strani, to sta vojska, ki zahteva legitimnost, ter prebivalstvo neke države. Lojalnost javnosti, ki je motiv za ohranjanje legitimnosti oboroženih sil, naj bi izhajala iz pripravljenosti javnosti, da priznava OS kot predstavnika temeljnih družbenih vrednot. V civilno-vojaških razmerjih kot izhodišču za vzpostavljanje legitimnosti oboroženih sil se na strani civilne družbe in politične države, ki sestavljata nasproti vojaštvu t.i. civilno okolje, oblikujejo posebne vrste pričakovanja in zahteve⁴ do OS (Jelušič, 1997: 68).

Armade kot družbene ustanove se lahko ohranjajo samo, če izpolnjujejo imperitive javnosti, kar se po koncu hladne vojne odraža v preoblikovanju množičnih zahodnoevropskih armad v male profesionalne vojske. Pri analizi odnosa med imperativom javnosti in reakcijo armade se je potrebno bolj osredotočiti na dejstvo, da armade dejansko sooblikujejo zahteve javnosti preko procesa komuniciranja z njimi. Oborožene sile so sicer »orodje« v rokah civilne oblasti, vendar so tudi interesna skupina v družbi. Bolj kot se zdi, da vojska deluje v duhu postavljenih zahtev, bolj je sprejemljiva za javnost v celoti, in tudi za posamezne javnosti. Sprejemljivost določene državne institucije pa je pogoj za doseganje lojalnosti državljanov in za priznanje njene legitimnosti. Legitimnost lahko razumemo kot rezultat dejanskega ali navideznega prilagajanja OS zahtevam javnosti (Prezelj, 1997: 1021).

⁴ Pričakovanja in zahteve so posledica tradicionalno določenih norm, zunanjepolitičnih in notranjih okoliščin ter pripravljenosti samih OS, da ta pričakovanja in zahteve izpolnjujejo.

3.1. FUNKCIONALNI IN SOCIALNI IMPERATIV

Odnos med vojaškimi institucijami in državo se po Huntingtonu (v Jelušič, 1997: 68) oblikuje na podlagi dveh sil: *funkcionalnega* in *socialnega* imperativa⁵. Lahko se zgodi, da vojaške institucije, ki se popolnoma posvetijo zahtevam socialnega imperativa, ne morejo več izpolnjevati svojih funkcionalnih obveznosti. In nasprotno, če vojska ne daje dovolj pozornosti socialnemu imperativu, se bo kmalu odtujila družbi in zato postala nelegitimna.

Oborožene sile poskušajo svojo družbeno koristnost prikazati javnosti tako, da ponujajo svojo pomoč ob naravnih nesrečah in za druge človekoljubne namene. Spremenjene politične in družbene razmere so po hladni vojni prisilile vojske, predvsem zahodnih držav, v nekatere spremembe. V takšnem okolju je vse bolj naraščalo prepričanje, da je vojska uporabna tudi za notranje socialne in zunanje humanitarne namene (Williams v Edmunds, 2002: 5).

OS si želijo zagotoviti čim večjo legitimnost in dajati vtis, da so potrebne ali vsaj koristne. To, kar daje vtis, da gre v sedanjem času pri iskanju novih nalog za nov, drugačen pojav, je preusmeritev z enega na drugo področje. Pri izvajanju teh nalog je zaznaven proces pozornosti z izpolnjevanja socialnega bolj ali celo samo v smeri funkcionalnega imperativa (Kotnik, 2002: 182). V zadnjih desetletjih je opaziti zmanjševanje pomena tradicionalnih nevojaških nalog s področja izpolnjevanja socialnega imperativa (izobraževanje, socializacija, gradnja civilne infrastrukture...). Spremlja ga obsežnejši in intenzivnejši premik proti izpolnjevanju dodatkih, netipično vojaških nalog (notranja varnost, zaščita in reševanje, humanitarna pomoč...), ki v klasičnem modelu funkcionalnega in socialnega imperativa predstavljajo vmesno (sivo) področje.

3.2. ZAHTEVE JAVNOSTI DO OBOROŽENIH SIL

Prezelj (1997: 11) zahteve javnosti do oboroženih sil razvršča v dve skupini. *Funkcionalne* zahteve se nanašajo na tradicionalne naloge OS (obramba države in odvrčanje potencialnega napadalca), v drugo skupino pa sodijo *socialne* zahteve in pričakovanja javnosti do OS (visoke plače, primeren status častnikov, zaposlovanje žensk in homoseksualcev).

⁵ Funkcionalni izhajajo iz nalog, za katere se pričakuje, da jih bo vojska izpolnila, posebej ko gre za nevarnosti, ki ogrožajo varnost države. Socialni imperativ je sestavljen iz drugih, pogosto konfliktnih zahtev, ki se postavljajo oboroženim silam kot rezultat ideologij, vrednot in kulturnih norm.

Z izpolnjevanjem zahtev javnosti si OS pridobivajo legitimnost v družbi, ki pa po Moskosovem mnenju ni odvisna le od prilagajanja OS, pač pa tudi od zaznavanja javnosti. Kljub temu, da je tradicionalna vloga OS kot varuha ustavne ureditve in interesov vladajoče elite še vedno pomembna, pa se s strategijo civilianizacije⁶ prilagajajo tudi spremenjenim razmeram v civilni družbi.⁷ Vse večjo vlogo OS na domačih tleh in v mednarodnem okolju prevzemajo tudi kot dejavnik zaščite in reševanja ob pomoči v elementarnih in drugih nesrečah. »Naloge, ki jih OS prevzemajo in ohranjajo, so torej tiste, ki jih narekujejo imperativi javnosti« (Prezelj, 1997: 20). Prilagajanje sicer poteka na makro ravni, na mikro ravni pa se ta proces ne zaznava. Odnos je vzpostavljen v obliki vsakodnevne komunikacije in se včasih zaznava tudi kot konflikt med javnostjo in OS. Ta problem obrambni sistem rešuje z intenzivno uporabo medijev (prav tam). OS in obrambni sistem s svojimi institucijami za odnose z javnostmi (SOJ MORS, SOJ GŠSV, vojaška glasila) vplivajo »na oblikovanje inputa v vojaško organizacijo (javno mnenje, podpore, zahteve)« in na oblikovanje »javnega mnenja z vstopanjem v mnenjski proces in javno razpravo.«⁸

4. SLOVENSKA VOJSKA V SISTEMU ZAŠČITE IN REŠEVANJA

4.1. POSLANSTVA IN NALOGE SLOVENSKE VOJSKE

Resolucija o splošnem dolgoročnem programu razvoja in opremljanja SV (ReDPROSV)⁹ opredeljuje naslednja poslanstva in naloge SV:

1. preprečevanje katerekoli vrste agresije ter ustrezen odgovor na agresijo, če do nje pride
2. vojaško prispevanje k mednarodnemu miru, varnosti in stabilnosti
3. podpora sistemu zaščite, reševanja in pomoči ter drugim državnim organom in javnim institucijam pri zagotavljanju varnosti in blaginje državljanov RS:
 - sodelovanje pri nalogah zaščite, reševanja in pomoči ob naravnih in drugih nesrečah v skladu z načrti, opremljenostjo in organizacijo vojske;

⁶ Civilianizacija pomeni prodor družbenih vrednot v OS ali njihovega »pociviljenja«.

⁷ Na spremenjeno funkcijo OS vplivajo zlasti njihovo vključevanje v mirovne (peacekeeping) operacije, kjer nastopajo pretežno v policijski vlogi (z minimalno uporabo sile), ki je drugačna od klasične vloge vojske.

⁸ To je t.i. informacijska »domača fronta« (home front), na kateri se oblikuje javno mnenje o oboroženih silah.

⁹ Resolucija o splošnem dolgoročnem programu razvoja in opremljanja SV, http://www2.gov.si/zak/Akt_vel.nsf/bb4e2c79e4d137bac1256616002db419/c12565e2005e8311c1256ed10035d9d3?OpenDocument (01.09.2005).

- sodelovanje s policijo v skladu z načrti pri varovanju državne meje, sodelovanje pri obvladovanju velikih in ilegalnih migracij, sodelovanje pri preprečevanju in boju proti terorizmu ter pri izvajanju drugih nalog z njenega področja dela;
- iskanje in reševanja iz zraka, na morju in na kopnem;
- podpora znanstveno raziskovalni in tehnološki razvojni dejavnosti na obrambnem področju (sodelovanje pri načrtovanju, organizaciji in upravljanju nacionalnih obrambnih raziskav ter tehnologij in podpora projektom namenske industrije);
- evakuacija državljanov RS iz tujine v kriznih in vojnih razmerah.

Iz poslanstev SV izhajajo njene glavne in izpeljane naloge, pri čemer je treba upoštevati ustavne določbe o obrambi države.¹⁰ **Naloge** neposredno določajo potreben obseg in zmogljivosti vojske:

1. preprečevanje agresije in ustrezno reagiranje nanjo (izvajanje operacij nacionalne vojaške obrambe, sodelovanje v operacijah Severnoatlantskega zavezništva);
2. vojaški prispevek k mednarodnemu miru in varnosti (obrambna diplomacija, graditev varnosti in zaupanja, nadzor oborožitve in preprečevanje širjenja orožja za množično uničevanje, operacije kriznega odzivanja, sodelovanje v operacijah pod okriljem evropske varnostne in obrambne politike);
3. sodelovanje in pomoč drugim državnim organom in javnim institucijam (sodelovanje v nalogah zaščite, reševanja in pomoči ob naravnih in drugih nesrečah, sodelovanje in pomoč policijskim silam pri izvajanju nalog z njihovega področja dela, iskanje in reševanja iz zraka, podpora znanstvenoraziskovalne in tehnološko razvojne dejavnosti v RS na obrambnem področju, evakuacija državljanov v tujini).

Sodelovanje v nalogah zaščite, reševanja in pomoči: nepredvidljivost in obseg naravnih ter drugih nesreč narekujeta aktiviranje razpoložljivih sil za zaščito življenja in premoženja v potrebnem obsegu glede na vrsto in posledice nesreče ter čim hitrejšo odpravljanje posledic naravnih in drugih nesreč. Že do sedaj je SV pomembno sodelovala v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami. Nadaljevati mora z razvojem zmogljivosti za sodelovanje pri gašenju požarov v naravi, za reševanje ob poplavah, potresih in drugih nesrečah. Z naraščanjem virov, ki lahko povzročijo tudi RKB-ogroženost širokega kroga prebivalstva,

¹⁰ Pri tem je pomembno, da se naloge med seboj ne izključujejo, temveč se lahko časovno ujemajo oziroma se izvajajo hkrati. Hierarhija nalog ni vnaprej določena z namenom obrambe, temveč se določa s cilji slovenske varnostne in obrambne politike. S tem se omogoča postavljanje prioritet in pomembnosti posameznih nalog glede na aktualno varnostno okolje in potencialne grožnje.

bodo načrtovane namenske zmogljivosti SV na tem področju učinkovita dopolnitev zmogljivosti sil za zaščito, reševanje in pomoč.

Glavna naloga	Izpeljana naloga
Sodelovanje v nalogah zaščite, reševanja in pomoči ob naravnih in drugih nesrečah	sodelovanje pri zaščiti premoženja in prebivalcev ob naravnih in drugih nesrečah
	sodelovanje pri gašenju požarov v naravi
	sodelovanje pri odpravljanju posledic RKB-kontaminacije
	sodelovanje pri evakuaciji in reševanju civilnega prebivalstva ob naravnih in drugih nesrečah

Shema 4.1.1: Sodelovanje SV v nalogah zaščite, reševanja in pomoči, vir: Strateški pregled obrambe 2002/2003 z vizijo razvoja do leta 2015, str. 31.

4.2. SISTEM ZAŠČITE IN REŠEVANJA

Sistem Zaščite, reševanja in pomoči je organiziran kot normativno, organizacijsko in funkcionalno samostojen in enoten sistem v državi, ki deluje v miru in v vseh spremenjenih razmerah, tudi v izrednem in vojnem stanju. Vanj so povezane vse reševalne službe in druge namenske sile za zaščito, reševanje in pomoč. Anžič (1997: 126) navaja, da je bistvo sistema Zaščite, reševanja in pomoči v kakovosti, specializaciji in tudi profesionalizaciji.

Doktrina zaščite, reševanja in pomoči¹¹ opredeli glavni cilj zaščite, reševanja in pomoči kot dela varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami obvarovati ljudi, živali, materialne in druge dobrine ter okolje pred uničenjem, poškodbami in drugimi posledicami nesreč oziroma ublažiti posledice nesreč. Po doktrini je vojsko in obrambna sredstva mogoče uporabiti za zaščito, reševanje in pomoč, če razpoložljive sile in sredstva ne zadoščajo za nujno reševanje in pomoč in če vojska ni nujno potrebna pri opravljanju obrambnih nalog. Določa tudi, da poveljstva SV sodelujejo pri izdelavi državnih načrtov in pri usposabljanju za zaščito, reševanje in pomoč. Doktrina konkretno opredeljuje sodelovanje SV v primeru naravnih in drugih nesreč ter nekatere vrste nesreč, ki zahtevajo njeno angažiranje, tudi posebej navaja.

¹¹ Doktrina zaščite, reševanja in pomoči, <http://www.urszr.si/db/priloga/p577.pdf>, <http://www.urszr.si/db/priloga/p125.pdf> (01.09.2005).

Sile za zaščito, reševanje in pomoč so namenjene izvajanju ukrepov in nalog zaščite, reševanja in pomoči ob naravnih in drugih nesrečah, usposabljanju, vzdrževanju zaščitnih sredstev in reševalne opreme ter izvajanju drugih nalog pri vzdrževanju pripravljenosti. So razpoložljive človeške zmogljivosti društev, gospodarskih družb, zavodov ali lokalnih skupnosti, države ali drugih organizacij, ki so namenjene zaščiti, reševanju in pomoči ob naravni in drugi nesreči. Sile za zaščito, reševanje in pomoč organizirajo lokalne skupnosti, država ter določene gospodarske družbe.

Izvajalci nalog zaščite, reševanja in pomoči ob naravnih in drugih nesrečah so:

1. enote ter službe društev in drugih nevladnih organizacij;
2. gospodarske družbe, zavodi in druge organizacije;
3. enote, službe in organi Civilne zaščite;
4. Policija;
5. *Slovenska vojska*.

Danes sestavljajo sile za zaščito, reševanje in pomoč na občinski, regijski in državni ravni prostovoljne reševalne službe (prostovoljni gasilci, Rdeči križ, slovenski Karitas, potapljači, kinologi, taborniki, skavti, radioamaterji, Gorska reševalna služba, Jamarska reševalna služba idr.) ter poklicne reševalne službe (poklicni gasilci, javna zdravstvena služba, javne službe socialnega varstva, javna veterinarska služba, ekološki laboratorij, rudarske reševalne enote, enota za reševanje ob nesrečah z jedkimi snovmi, mobilna meteorološka enota, gospodarske javne službe, javne službe regijskega ter državnega pomena in organizacije po pogodbi), Civilna zaščita¹² (ekipe prve pomoči, enote za veterinarsko prvo pomoč, tehnične reševalne enote, enote RKBO, službe za vzdrževanje in uporabo zaklonišč, enote za varstvo pred neeksplozivnimi ubojnimi sredstvi, enote za proženje snežnih plazov, enota za hitre reševalne intervencije in službe za podporo) in nekatere gospodarske družbe, zavodi in druge organizacije, ki se glede na naravo svoje dejavnosti vključujejo v ta sistem.¹³

O aktiviranju in uporabi sil za zaščito, reševanje in pomoč ob naravni ali drugi nesreči odloča pristojni poveljnik CZ ali drug organ, ki je pristojen za vodenje v skladu z načrti zaščite in reševanja. Po sprejeti odločitvi pristojni center za obveščanje na podlagi načrtov aktivira reševalne službe in drugi sile za zaščito, reševanje in pomoč. Poveljnik CZ lahko po presoji

¹² Civilna zaščita je organizirana kot poseben namenski del sistema zaščite in reševanja.

¹³ Prve izkušnje helikopterske nujne medicinske pomoči, http://www.mors.si/pdf/revija_sv/sv03_17.pdf (03.09.2005).

potreb in lastnih zmožnosti zahteva pomoč v silah in sredstvih tudi od Slovenske vojske. O sodelovanju SV pri zaščiti in reševanju odloča Vlada v nujnih primerih pa minister za obrambo na predlog poveljnika CZ RS oziroma načelnik GŠSV oziroma poveljnik sil po pooblastilu ministra za obrambo. Iz napisanega je razvidno, da Slovenska vojska sama ne more sprejeti odločitve o sodelovanju pri izvajanju nalog zaščite, reševanja in pomoči izven vojaških objektov, razen ko je pristojnost za posamezne vrste ukrepanja prepuščena načelniku Generalštaba.

4.3. SLOVENSKA VOJSKA V ZAŠČITI IN REŠEVANJU

Slovenska vojska sodeluje pri izvajanju nalog zaščite, reševanja in pomoči v skladu z zakonom, njihovo organiziranostjo, opremljenostjo in usposobljenostjo. Pri izvajanju nalog sodelujejo zlasti letalske enote, enote za jedrsko, kemijske in biološko obrambo, inženirske enote, zdravstvena služba in druge enote, če niso angažirane pri izvajanju obrambnih nalog.

Vzpostavljeno načrtno organizacijsko in funkcionalno sodelovanje med silami za zaščito, reševanje in pomoč ter Slovensko vojsko (letalstvo, inženirstvo, RKB) omogoča racionalnost in učinkovitost pri izvajanju nalog zaščite in reševanja (reševanje v gorah, gašenje požarov v naravi) in načrten razvoj potrebnih zmogljivosti v vojski ter v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami. Vključevanje SV v izvajanje nalog zaščite, reševanja in pomoči posebej določajo nekateri krovni dokumenti za njeno delovanje, kot sta Splošni dolgoročni program razvoja in opremljanja SV ter Direktiva za planiranje dela in razvoja SV.

Glavni cilj Slovenske vojske v primeru naravnih in drugih nesreč je predvsem preprečevanje pojavov ter zmanjševanje posledic nesreč, ki prizadenejo pripadnike, objekte ali sredstva SV oziroma z drugimi besedami lastna zaščita, reševanje in pomoč, takoj za tem pa sledi pomoč drugim strukturam oziroma civilnemu prebivalstvu v primeru nesreč na zahtevo pristojnih organov.

V nalogah zaščite in reševanja mora Slovenska vojska uravnotežiti pomoč, svojo pripravljenost, opremo in potrebe ogroženih ljudi. V vseh primerih je pod neposrednim nadzorom sistema zaščite in reševanja, kot drugega stebra sistema nacionalne varnosti. Nekateri vojaki, ki so sodelovali v nalogah zaščite, so se počutili odrinjene oziroma imeli občutek nepomembne vloge. Navadno so mediji tisti, ki ignorirajo vojaško sodelovanje v

takih nalogah, kajti nekaj helikopterjev na dolžnosti ne predstavlja velikega prispevka v smislu kvantitete (Jelušič, 2005: 8).

Načrt zaščite in reševanja je razčlenjena zamisel zaščite, reševanja in pomoči ob naravnih ali drugih nesrečah. Temelji na:

- oceni ogroženosti;
- predlogih za zaščito, reševanje in pomoč, ki izhajajo iz ocene ogroženosti;
- razpoložljivih silah in sredstvih za zaščito, reševanje in pomoč.

Sistematičnega načrtovanja delovanja v primeru naravnih in drugih nesreč pred letom 1999 v SV pravzaprav ni bilo. Pred tem je SV svoje resurse za naloge zaščite, reševanja in pomoči uporabljala brez predhodno izdelanih načrtov in ocen zmožnosti delovanja, glede na aktualne situacije in zahteve pristojnih organov ter vsakokratne odločitve poveljujočih o vsebinah in načinih izvedbe nalog SV. V letu 1999 je minister za obrambo z usmeritvami za izdelavo načrtov delovanja SV pri zaščiti, reševanju in pomoči naložil GŠ SV izdelavo načrtov za posamezne vrste naravnih in drugih nesreč. V usmeritvah je bilo določeno, da SV izdela načrte za delovanje ob poplavi, potresu, požaru, nesreči v gorah, jedrski nesreči, visokem snegu in žledu, letalski nesreči, železniški nesreči ter nesreči na morju.¹⁴

Načrti so bili v SV izdelani v letih 1999 in 2000, ažurirani zaradi organizacijskih sprememb v SV v letu 2002 ter zaradi ažuriranja državnih načrtov v letih 2003 in 2004. Dodatno je bil na seznam načrtov, ki jih mora izdelati SV, uvrščen tudi načrt ukrepov protibakterijske in biološke zaščite, ki je bil izdelan na podlagi državnega načrta ukrepov v primeru uporabe sredstev za množično uničevanje. Vsi navedeni načrti so v SV pod nazivom »UJMA 1-10« izdelani za vse posamezne vrste nesreč in opredeljeni kot del državnih načrtov. Zaradi pomanjkanja ustreznih podlag pri nekaterih vrstah naravnih in drugih nesreč je bila SV prisiljena, da s naloge ter načine sodelovanja v zaščiti in reševanju pri teh nesrečah postavlja sama, glede na ocenjene zmožnost ter naloge, ki bi jih lahko izvajala, kar pa pomeni, da te rešitve niso nujno v skladu s pričakovanji nosilcev načrtovanja na teh področjih (Metul, 2005: 18).

¹⁴ Usmeritve za izdelavo načrtov delovanja SV pri zaščiti, reševanju in pomoči. MORS, št. 842-00-2/99 z dne 10.03.1999.

Naloge so v načrtih delovanja SV v primeru naravnih in drugih nesreč predstavljene kot splošne¹⁵ in posebne naloge. Glede na obseg in konkretnost načrtovanih nalog Metul (2005: 19) ocenjuje, da »ustrezna razdelava teh nalog na vseh ravneh poveljevanja ob predpostavki zagotovitve osnovne usposobljenosti pripadnikov SV ter pripravljenosti sredstev omogoča ustrezno delovanje SV v primeru naravnih in drugih nesreč.«

Na vrsto nalog, ki jih SV lahko izvaja v primeru naravnih in drugih nesreč, obseg izvajanja teh nalog ter angažiranje sil in sredstev vplivajo tudi določene omejitve. Tako Zakon o obrambi v 37. členu določa, da »o sodelovanju vojske pri zaščiti in reševanju odloča Vlada, v nujnih primerih pa minister na predlog poveljnika Civilne zaščite oziroma načelnik GŠ po pooblastilu ministra«. Ti postopki že sami po sebi predstavljajo določeno omejitev pri angažiranju Slovenske vojske. Tudi v načrtih delovanja SV v primeru naravnih in drugih nesreč so določene omejitve, ki se nanašajo predvsem na prioriteto zagotavljanje lastne varnosti, uporabo zaščitnih sredstev, izvajanje higiensko epidemioloških ukrepov ter na usposobljenost pripadnikov SV za izvajanje tovrstnih nalog. Poleg teh pa obstajajo tudi materialne in tehnične omejitve, ki so pogojene z opremljenostjo z različnimi sredstvi in opremo in ki bistveno vplivajo na vsebino nalog, ki jih SV lahko opravlja. Metul (2005: 21) meni, da bosta »način in obseg sodelovanja SV v primeru naravnih in drugih nesreč odvisna predvsem od naslednjih dejavnikov:

- izražene potrebe lokalnih ali državnih oblasti in CZ ter odločitve pristojnih organov o angažiranju SV,
- zmožnosti SV, da zagotovi izvedbo določenih nalog, tako v kadrovskem, materialnem kot organizacijskem smislu,
- omejitev pri angažiranju, ki zagotavljajo potrebno varnost pripadnikov, objektov in sredstev SV ter
- obsega izvajanja drugih zakonsko določenih nalog SV v času nesreče.«

¹⁵ Kot splošne naloge so določene tiste, ki se lahko izvajajo ne glede na vrsto nesreče: izvajanje preventivnih ukrepov zaščite, nudenje prve pomoči, evakuacijo pripadnikov in sredstev SV ter ogroženega prebivalstva in materialnih dobrin iz ogroženih objektov in območij po kopnem in zraku, nastanitev evakuiranih oseb v vojaških objektih, pomoč pri postavljanju začasnih nastanitvenih objektov, dostava pomoči ter reševalne opreme po kopnem in zraku, prevoz poškodovanih, prevoz humanitarne pomoči, reševalne opreme, hrane ipd., pomoč pri zagotavljanju pitne vode, usposobitev dovoznih poti, postavljanje mostov preko ovir, zavarovanje ogroženih vojaških območij, objektov in sredstev, zagotovitev reda v skladu z zakonskimi pristojnostmi ter zagotovitev pokritosti z zvezami na ogroženih ali prizadetih območjih.

Graf 4.3.1: Naloge vojske v družbi. Vir: JM raziskava o nacionalni in mednarodni varnosti. Revija Slovenska vojska, XII/1, str. 6.

Najpomembnejša naloga, ki naj bi jo vojska opravljala v družbi, je pomoč ob naravnih nesrečah; javnost vojsko obravnava kot ustanovo, ki ima v primeru nesreč dolžnost pomagati. Malešič (2002: 559-560) navaja, da »v/elika večina ljudi v Sloveniji meni, naj vojska ob nesreči sama priskoči na pomoč, le slaba tretjina vprašanih pa meni, da mora počakati na poziv civilnih oblasti«. Glede na splošno sprejeto načelo v demokratičnih državah, da vojska sama od sebe ne izvaja aktivnosti izven obsega rednih vojaških nalog brez odločitve civilnih oblasti oziroma pristojnih civilnih institucij, je navedeno dokaj presenetljivo. Javno mnenje je več kot naklonjeno vključevanju SV v izvajanje nalog zaščite, reševanja in pomoči, drugo plat medalje pa predstavlja interes civilne sfere varnostnega sektorja po vključevanju vojske v te naloge. Po Grmek (2004: 7) je vključenost Slovenske vojske v krizno upravljanje ob nesrečah omejena, saj se civilne organizacije težko odločajo za vojaško pomoč.¹⁶

¹⁶ Tudi Malešič (2004: 405-410) ugotavlja, da v primeru nesreč civilne oblasti nerade prosijo za pomoč vojsko, medtem ko gredo pričakovanja prizadetega prebivalstva ravno v nasprotni smeri.

5. ODNOS MEDIJI - SLOVENSKA VOJSKA

Množični mediji, civilno okolje ter vojaško okolje so trije akterji, ki imajo v okviru enega odnosa različne interese. *Mediji* zbirajo, preverjajo in posredujejo informacije iz vojaškega civilnemu okolju, *civilno okolje* prek medijev izvaja nadzor nad oboroženimi silami, *oborožene sile* pa informirajo, prepričujejo, izvajajo psihološke manipulacije in dopuščajo civilni nadzor nad OS. Da bi OS uresničile svojo potrebo po stiku z okoljem, potrebi civilnega okolja po vpogledu ter potrebi medijev po informacijah, ustanovijo službe za odnose z javnostmi, kar velja tudi za Slovensko vojsko (Perko, 2004: 9).

Stopnja izmenjave informacij med obrambnim sistemom in javnostmi je odraz stopnje odprtosti obrambnega sistema: večja je izmenjava informacij, bolj je obrambni sistem odprt.¹⁷ Ko govorimo o oboroženih silah, ne moremo spregledati instituta tajnosti, kar pomeni, da gre le za delno odprtost teh sistemov. Sama javnost sicer podpira tajnost nekaterih vrst podatkov, kar se odraža v zakonski osnovi, saj bi jih lahko potencialni nasprotnik uporabljal državi v škodo. Institut tajnosti tako povzroča manjšo odvisnost obrambnega sistema (in s tem države) od okolja, kar je dobro za obrambo pred potencialnimi zunanji napadalci, ne deluje pa ugodno na doseganje optimalne legitimnosti v domači javnosti, saj se s tem zmanjša vpliv javnosti na sam obrambni sistem in odtuji sistem od okolja. Pri komuniciranju med oboroženimi silami in javnostjo gre za iskanje skupnega jezika, usklajevanje različnih izkustvenih polj in usklajevanje različnih interesov.

OS lahko uporabijo različne pristope k odnosom z javnostmi. Odnose lahko strateško načrtujejo ali pa se odločijo za nenačrtovano delo z javnostmi. Za **proaktivni pristop** k odnosom z javnostmi je nujna dobra obveščenost službe za odnose z javnostmi, kar v OS dosežejo z vzpostavitev notranjih linijskih komunikacij. Ob pozitivnih dogodkih častniki za odnose z javnostmi presodijo, kako jih posredovati medijskim hišam, da jih bodo objavile-pomagajo si lahko s telefonskimi klici, pošiljanjem faksov, posredovanjem informacij za medije in izjav za javnost.

Reaktivni pristop se uporablja v situacijah, ko gre kaj narobe, in se OS znajdejo pod pritiskom medijev in javnosti. V tem primeru mora SOJ ugotoviti dejstva dogodka, o medijskem zanimanju obvestiti vse odgovorne za stike z javnostmi, se odločiti ali zadošča

¹⁷ Bolj odprt sistem je tudi bolj legitimen sistem, kar pa istočasno implicira večjo odvisnost sistema od okolja.

odgovarjanje na novinarska vprašanja ali bi bilo bolje oblikovati izjavo za javnost, pripraviti odgovore na vprašanja, ki bi jih novinarji lahko postavili v zvezi z dogodkom, odgovoriti novinarjem hitro, resnicoljubno in ustaviti morebitna pretiravanja, spremljati in analizirati objave v medijih, oceniti vpliv dogodka na civilno javnost (Perko, 2004: 67-68).

OS lahko pri komuniciranju z javnostmi uporabijo tudi **strategijo medijske privlačnosti**, ki jo v nekem smislu prodaja vojska preko stikov z javnostmi, pri čemer poskušajo čimbolj popraviti izgled vojaške skupnosti s pomočjo pozitivne samopredstavitve oboroženih sil. Pri tem uporabljajo sodobne metode tržne komunikacije, ki vojsko predstavljajo kot atraktivno ustanovo. Koncept poudarja mirovno vlogo oboroženih sil, izpostavlja pa tudi prilagajanje vojske socialnemu imperativu, npr.s ponujanjem varne zaposlitve, civilnih služb, pomoči ob naravnih in drugih nesrečah (Jelušič, 1992: 354; Burk, 1994: 23). Strategija pa nima dolgoročnih učinkov na priljubljenost in legitimnost oboroženih sil, ker ne more nadomestiti nujnosti prilagoditve vojske zahtevam post-industrijske družbe (Prezelj, 1997: 1020).

Odnosi z javnostmi so upravljanje komuniciranja med organizacijo in njenimi javnostmi. Cilj služb ali agencij za odnose z javnostmi je vzpostavljanje in vzdrževanje pozitivne podobe organizacije, ki jo zastopajo, v javnosti. Formalno komuniciranje oboroženih sil z okoljem gre večinoma preko služb, oddelkov ali uradov za odnose z javnostmi. Strateško upravljanje odnosov z javnostmi pomeni, da mora imeti obrambna organizacija strateški načrt odnosov z javnostmi, ki opredeljuje cilje, metode in kanale komuniciranja ter relevantne (strateške) javnosti, s katerimi ima organizacija stike in odnose. Vojaški odnosi z javnostmi temeljijo na objavljanju, promoviranju in razlaganju vojaških poslanstev, operacij, programov, tehnike, itd. Tovrstne službe kreirajo sporočila za javnost in javnointeresna obvestila za objavo v tiskanih medijih, radiu in televiziji, informativne pakete za novinarje, pripravljajo biltene, revije, videoposnetke raznih aktivnosti in filme, distribuirajo fotografije, organizirajo razstave, pišejo govore, itd. Iz trendov razvoja armad je razvidno, da se le-te prilagajajo imperativom javnosti.

Ugotovitve kažejo, da bi na eni strani oborožene sile brez sodelovanja z množičnimi mediji težko obveščale in seznanjale splošno javnost o svojih aktivnostih in preverjale zaupanje ter strinjanje državljanov s svojo politiko, oteženo pa bi bilo tudi vzdrževanje primerne vtisa v širši javnosti in upravljanje le-tega. Na drugi strani pa bi množični mediji brez interakcije z oboroženimi silami izgubili osnoven vir in dotok informacij o tako pomembnem segmentu

družbe kot je vojska in s tem brez dvoma tudi določen krog svojega občinstva, onemogočena bi bila tudi izjemno pomembna oblika nadzora nad vojaško sfero, kar bi bil hud "udarec" demokratičnim načelom moderne družbe. Zaradi tega je priporočljivo, da oborožene sile in množični mediji razvijejo ustrezno partnersko razmerje, na temeljih obojestranskega spoštovanja, zaupanja in pomoči (Venable, 2002: 70-71).

Kot pravi Vešnar (2000: 2), so »/v/ojska in mediji del javnega življenja in pogosto je od medijske slike odvisna ocena vojaške organiziranost, delovanja in kredibilnosti v okolju angažiranja vojske, ki za uspešno delovanje rabi podporo prebivalstva, mora poznati delovanje medijev in z njimi angažirano sodelovati.«

V odnosu do OS imajo mediji različne vloge. Ob določenih dogodkih so odvisni od OS in od njih potrebujejo informacije, ne glede na to, ali so OS zainteresirane za objavo informacij v medijih ali pa OS določene informacije celo želijo prikriti predstavnikom medijskih hiš. Hkrati pa so mediji pogosto tarča OS, saj, kot pravi Perko (2004: 39), je »interes predstavnikov za odnose z javnostmi v OS za objavo določenih informacij lahko tudi večji od interesa medijev za objavo.«

Ena najpomembnejših nalog, ki jih opravljajo množični mediji oz. novinarji, je nadzor, saj, kot navaja Košir (2003: 174-176), »n/ovinarji bdijo nad državo, političnimi, gospodarskimi in finančnimi centri moči in vplivnimi posamezniki«. Ker imajo mediji moč, kot trdi Vreg (2000: 163), da »podelijo ugled, veljavo in status osebam, mnenjem in institucijam, službe za odnose z javnostmi (v oboroženih silah) največ sodelujejo z novinarji in uredniki informativnih uredništev.«

Izredni dogodki, kot so katastrofe, krize, konflikti, zločini in korupcija, pritegnejo veliko medijsko pozornost, saj so to dogodki, ki ustvarjajo zgodbo (Novak, 2000). Javnost pričakuje od medijev, da so »psi čuvaji«, ki bdijo nad takšnimi dogodki in o njih obveščajo javnost. Mediji so postali zaradi svoje hitrosti, učinkovitosti in naraščajoče internacionalizacije mogočen vir informacij, govoric, podob in sodb o dogodku, zato je vzdrževanje kredibilnosti in legitimnosti v odnosu z mediji in javnostmi osrednjega pomena za uspešno upravljanje in vodenje kriz (t'Hart, Stern in Sundelius v Grošelj, 2004: 65).

Vloga množičnih občil v krizi je dvojna. Na eni strani so množična občila sredstvo obveščanja o krizi, na drugi strani pa nadzorujejo krizno upravljanje in vodenje. Sistem kriznega upravljanja in vodenja mora upoštevati, da mediji, kot opozarjajo Lindy, Stern in Svedin (v Grošelj, 2003/04: 232): »š/e tako učinkovito krizno upravljanje in vodenje lahko prikažejo kot popoln neuspeh.«, oz. kot pravi t`Hart (v Grošelj, 2003/04: 232): »/m/ediazacija¹⁸ na eni strani zmanjšuje avtoriteto akterjev kriznega upravljanja in vodenja ter na drugi strani krepi vlogo medijev, še posebej na področju javne percepcije delovanja akterjev kriznega upravljanja in vodenja.«

Ko se zgodi nesreča, medije običajno zanimajo odgovori na ta glavna vprašanja (Gruban, Verčič in Zavrl, 1997: 78):

- Kaj, kje in kdaj se je zgodilo?
- Zakaj se je to zgodilo?
- Kdo je udeležen v nesreči?
- Kako bo organizacija ukrepala?

To so temeljna vprašanja, na osnovi katerih nastane prva informacija, ki jo mediji posredujejo javnosti. Izmikanje odgovorom, posredovanje nepreverjenih informacij ali zavajanje javnosti je prvi korak k nenadzorovani konstrukciji krize. Če informacije počasi curljajo, mediji poiščejo druge vire ali »zapolnijo« manjkajoče informacije z ugibanji. Pomanjkanje informacij omogoča medijem, da z manj pomembnimi, predvsem vizualnimi prispodobami morebitnih posledic nesreč dalj časa ohranjajo zanimanje javnosti (McLoughlin v Bašič-Hrvatin, 2000: 399).

Mediji izbirajo dogodke. Mediji lahko spremenijo ne-dogodke v dogodke. Mediji lahko ustvarijo dogodke. Mediji ne informirajo več o dogodkih, ampak jih razlagajo¹⁹. To lahko opazimo tudi v zatonu in vzponu posameznih novinarskih žanrov. Tradicionalne informativne žanre (kot so novice in poročila) so zamenjali komentarji, reportaže in zgodbe s človeškim obrazom. V osnovi pa gre za spoštovanje temeljnih pravil opravljanja novinarskega dela. Zahteva po zagotavljanju odgovornega in uravnoveženega informiranja javnosti, kot je

¹⁸ Mediazacija kriznega upravljanja in vodenja (t`Hart, Heyse in Boin v Grošelj, 2003/04: 232) oziroma delovanje sistema kriznega upravljanja in vodenja v medijsko pogojenem okolju ali t. i. »media driven environment« (Lagadec v Grošelj, 2003/04: 232) se navezuje na vse pomembnejšo vlogo, ki jo množični mediji zavzemajo v sodobnih družbah in posledično tudi v delovanju sistema kriznega upravljanja in vodenja.

¹⁹ newspaper je postal viewspaper

zapisano v Doktrini o zaščiti, reševanju in pomoči, je tudi temeljno vodilo novinarskega dela, zapisano v novinarskem Kodeksu²⁰.

5.1. MODEL KOMUNICIRANJA MED OBOROŽENIMI SILAMI IN JAVNOSTMI

Podlago za oblikovanje modela je moč najti v teoriji, ki jo je razvil Martin Edmonds, ki pravi, da podpore, zahteve in pričakovanja javnosti predstavljajo *input* sistemu nacionalne varnosti in s tem tudi oboroženim silam. *Output* pa predstavljajo operativne in neoperativne akcije. Med neoperativne akcije lahko štejemo tudi prizadevanje oboroženih sil, da ohranijo dobre odnose z javnostmi in si ustvarijo sprejemljivo podobo v družbi (Edmonds, 1988: 113-135). Stiki z javnostmi torej nedvomno sodijo med neoperativne outpute in so vitalnega pomena za vsako vojsko. Podlago oblikovanju modela komuniciranja med oboroženimi silami in javnostmi predstavlja tudi Vregov sistemski razvojni model (Vreg, 1990: 176-185). Mediji imajo v tem modelu vlogo posrednika interakcije različnih družbenih podsistemov (političnega, ekonomskega, kulturnega, znanstvenega podsistema) z javnostjo, ki pa stopa v interkomunikacijo kot samostojna, avtonomna instanca v funkciji družbenega kritika. Prav tako nam pri oblikovanju modela lahko pomaga tudi klasični trikotnik razmerij, ki nastaja med vojaštvom, političnim sistemom in civilnim okoljem.

1. javnost vpliva neposredno in posredno (preko medijev in političnega podsistema) na oborožene sile. Oborožene sile vplivajo neposredno in posredno (preko medijev) na javnost;
2. javnost vpliva neposredno ter posredno (preko medijev) na obrambno politiko (politični podsistem) in obratno;
3. mediji vplivajo na javnost, obrambno politiko in oborožene sile. Javnost, obrambna politika in oborožene sile vplivajo na medije;
4. obrambna politika vpliva na oborožene sile in obratno.

Model nakazuje, da mediji niso samo sredstvo komuniciranja med javnostmi in oboroženimi silami, ampak lahko tudi nastopajo, oziroma vsaj poskušajo nastopati, kot pomemben avtonomni dejavnik, ki ima svoj vpliv na javnost in oborožene sile. Vpliv izvajajo s selekcijo novic in z načinom podajanja novic, v zadnjem času pa se je vse bolj uveljavilo preiskovalno ali raziskovalno novinarstvo, ki dela sive lase državnim predstavnikom za stike z javnostmi (Prezelj, 1997: 1021-1033).

²⁰ Novinarski kodeks, http://www.rtvsllo.si/modload.php?&c_mod=static&c_menu=1048035122 (01.09.2005).

Obrambni sistem se mora prilagajati imperativom javnosti točno toliko, kolikor jih posebne systemske institucije ne morejo sooblikovati. Imperative lahko sooblikujejo z vstopanjem v mnenjski proces, pri čemer uporabljajo sporočilno strukturo, ki je usklajena s sprejemalno strukturo javnosti le toliko, da se ne poruši ravnotežje med zahtevami in pričakovanji javnosti ter ponujenimi informacijami. Kar se v medijih objavi, to se zgodi, in kakor se v medijih objavi, tako se zgodi. Položaj pa se zaplete, ker obstaja več medijev, kar pomeni, da obstaja več interpretacij realnosti. Vse medijske strategije pa imajo le kratkoročni učinek na legitimnost oboroženih sil, saj dolgoročno ne morejo nadomestiti nujnosti prilagoditve oboroženih sil postindustrijskim vrednotam (Prezelj, 1997: 1033).

5.2. VLOGA MEDIJEV OB NESREČI

Za obveščanje širše javnosti o izvajanju nalog zaščite, reševanja in pomoči iz državne pristojnosti so odgovorni Vlada RS, ministrstva in drugi državni organi v skladu s svojimi pristojnostmi. Naloge na področju obveščanja javnosti organizira in usklajuje Urad Vlade RS za informiranje.

Obveščanje javnosti ob nesrečah poteka v medijih, ki so po 25.členu Zakona o medijih dolžna na zahtevo državnih organov, javnih podjetij in zavodov brez odlašanja brezplačno objaviti nujno sporočilo v zvezi z resno ogroženostjo življenja, zdravja ali premoženja ljudi, kulturne in naravne dediščine ter varnosti države. V takih primerih so za takojšnje posredovanje sporočil državnih oblasti za javnost pristojna:

- Radio Slovenija - I. in II. program,
- Televizija Slovenija - I. in II. program in
- Slovenska tiskovna agencija (STA).

55. člen Zakona o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami²¹ pravi, da »/z/a strokovno-analitično obdelavo podatkov, obveščanje in alarmiranje ter za informacijsko podporo organom vodenja zaščite, reševanja in pomoči ministrstvo organizira službo za informacijsko podporo. Nacionalne in lokalne televizijske ter radijske postaje morajo na zahtevo Vlade, župana, pristojnega poveljnika Civilne zaščite ali organa, pristojnega za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami, objaviti pozive, razglase in druga nujna sporočila v zvezi z

²¹ Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami, Uradni list RS, št. 212-07/91-3/3.

nevarnostmi naravnih in drugih nesreč. Objava pozivov, razglasov ter drugih sporočil ima prednost v vseh sredstvih javnega obveščanja.«

Doktrina zaščite, reševanja in pomoči²² opredeljuje **komuniciranje z javnostmi** kot eno ključnih sestavin obvladovanja spremenjenih družbenih, gospodarskih, socialnih, varnostnih in drugih razmer ob nesreči. Spremenjene razmere zahtevajo spremenjeno komuniciranje tako med organi upravljanja in vodenja ter drugimi izvajalci zaščite, reševanja in pomoči kot s strokovno in drugimi javnostmi. Javnost mora biti o nesreči, njenih posledicah in ukrepanju obveščena hitro in objektivno.

Odnosi z javnostmi: V sistemu zaščite in reševanja temeljijo organizirani odnosi z javnostmi na zaupanju in varnosti, zato so organi, ki upravljajo in vodijo ta sistem, njegovi posamezni izvajalci, še posebej službe za odnose z javnostmi ter centri za informiranje in pomoč, dolžni skrbeti, da se takšno zaupanje ohrani tudi v spremenjenih razmerah ob nevarnosti oziroma nesreči. Gojiti morajo resnico ter zagotavljati odgovorno in uravnoteženo informiranje javnosti. Med nesrečo morajo zagotoviti resnicoljubno, občutljivo in obzirno informiranje o stanju, posledicah nesreče in ukrepanju. Odnosi z javnostmi ob nevarnostih ali nesrečah temeljijo na komuniciranju z mediji ter neposrednem komuniciranju z ostalimi javnostmi. Prek teh oblik se v glavnem posredujejo in izmenjujejo sporočila in informacije o nastalih razmerah, ukrepanju, izgledih in drugem.

V osebni stik s prebivalci najbolj množično prihajajo člani humanitarnih organizacij, pripadniki in člani reševalnih služb ter predstavniki organov, ki vodijo zaščito, reševanje in pomoč, s pogovori, predavanji in drugimi nastopi. Humanitarne organizacije sestavljajo pomemben del socialnih mrež, v katerih ljudje iščejo oporo in pomoč pri obvladovanju razmer ob nevarnosti oziroma nesreči.

Komuniciranje z mediji zajema predvsem javno objavljanje sporočil za javnost (prek radia, televizije in tiskanih medijev) o razmerah, posledicah, ukrepanju in ravnanju ljudi ob nevarnosti oziroma nesreči, ki jih pripravljajo lokalne in državne oblasti in drugi organi, ki vodijo zaščito, reševanje in pomoč. Ob manjših nesrečah posreduje javnosti prva sporočila vodja intervencije, ob večjih nesrečah pa pristojni poveljnik civilne zaščite ali pooblaščen služba. S prvim sporočilom se ne sme odlašati. Prvo sporočilo praviloma vsebuje osnovne

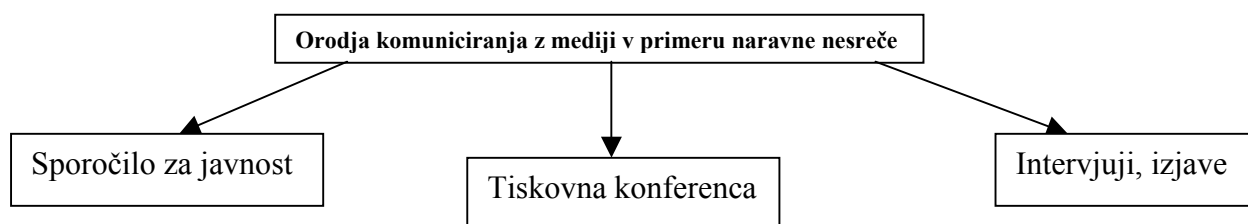
²² Glej opombo 11.

podatke o nevarnosti oziroma nesreči (kaj se je zgodilo, kdaj in kje se je zgodilo, kakšne so posledice in izgledi) ter napoved možnih nadaljnjih posledic oziroma razvoja dogodkov in predvidenega ukrepanja. V drugem sporočilu naj bodo tudi že podrobnejši podatki o nevarnosti oziroma nesreči, o tem, kaj trenutne razmere pomenijo za varnost ljudi, kaj se dogaja s poškodovanimi, kako dolgo bo trajal težavni položaj, kakšno pomoč lahko ljudje pričakujejo in kdaj bo prispela, kako naj izvajajo osebno in vzajemno zaščito, kako naj sodelujejo z oblastmi in tako dalje. Pri nadaljnjem odpravljanju posledic nesreče naj se za komuniciranje z javnostmi zadolži pristojna služba za odnose z javnostmi, ob večji nesreči pa naj se aktivirajo tudi centri za informiranje in pomoč.

Vloga medijev ob nesreči: Mediji so eden izmed tistih dejavnikov, ki lahko bistveno pripomorejo k ublažitvi posledic nesreče. Njihova vloga je ob nesreči še posebej izpostavljena glede na njihov vpliv na družbena dogajanja, zato je z zakonom posebej urejena. V takih primerih so mediji na zahtevo pristojnega državnega organa, organa lokalne skupnosti ter javnega podjetja ali javnega zavoda dolžni brez odlašanja in brezplačno objaviti sporočilo, katerega objava je nujna, saj je namen objave preprečiti ali odpraviti nevarnost za življenje in zdravje ljudi, za njihovo premoženje in za varnost države ter preprečiti ali odpraviti nevarnost za kulturno in naravno dediščino.

Sporočilo, ki ga medijem posredujejo pristojni državni organi, organi lokalnih skupnosti, javna podjetja in javni zavodi, je uradno sporočilo in ga izdajatelj javnega medija ne sme spreminjati, če je pripravljeno v obliki, ki omogoča neposredno objavljanje. Državni organi, organi lokalnih skupnosti, javna podjetja, javni zavodi, posamezniki, ki opravljajo javne funkcije, ter druge osebe, ki opravljajo javno službo in ki predstavljajo vir informacij, so odgovorni za resničnost in točnost informacij, ki jih posredujejo javnostim.

Shema 5.2.2: Glavna orodja komuniciranja z mediji v primeru naravne ali druge nesreče

Sporočilo za javnost je pomembno komunikacijsko orodje za posredovanje informacij v primeru nesreče (Novak, 2000: 209). Z njim organizacija pojasni glavne informacije o dogodku. Značilnost sporočila za javnost v primeru nesreče je, da ga je potrebno hitro in pogosto obnavljati (tako ko sprejmemo nove informacije). Sporočilo za javnost naj vsebuje naslednje informacije (Smith v Juhant 2002: 47): narava dogodka, lokacija dogodka, podrobnosti o dogodku (število mrtvih in poškodovanih, kako so oškodovana področja, kakšni so vplivi na okolje), podrobnosti o poteku dogajanja.

Novinarska konferenca je le eden izmed načinov komuniciranja organizacije z javnimi mediji »Po definiciji je razlog za sklic /novinarske konference/ dogodek posebnega pomena (/katastrofa večjih razsežnosti)« (Juhant, 2002: 47). Je učinkovito komunikacijsko orodje tudi med krizo, saj omogoča organizaciji, da svoje informacije sporoči vsem medijem hkrati. »Hkrati ponuja priložnost, da o svoji zgodbi spregovorijo v živo, pri tem pa popravijo neustrezne informacije novinarjev ali razjasnijo morebitne nesporazume« (Novak in dr., 2000: 210). Naloga organizacije je, da medije pravočasno obvesti o tem, kdaj bo novinarska konferenca (Smith, 1999: 156). Na njej sodeluje uradni govorec in po potrebi tudi pristojni predstavniki organizacije ter predstavniki organizacij, ki sodelujejo pri reševanju krize (npr. civilna zaščita, policija, gasilci...). »V kriznih razmerah, ki trajajo dalj časa, so zelo primerna kratka srečanja ('brifingi') z novinarji, kjer vsak dan na istem kraju in ob istem času vodstvo /organizacije/ ali uradni govorec medijem posreduje informacije« (Novak in dr., 2000: 210).

Eno izmed orodij komuniciranja z mediji v primeru nesreče so tudi intervjuji s predstavniki organizacije ali z uradnim govorcem. Osnovna lastnost intervjuja je, da omogoča organizaciji podrobnejšo pojasnitev nastale situacije ter odpravo morebitnih nejasnosti. »Intervju naj 'usmerja' intervjuanec s svojimi sporočili /.../. To zahteva dobre priprave, dobro poznavanje razmer, jasnost pri odgovorih ter doslednost sporočil« (Novak in dr., 2000: 210). To je namreč edini način, da je javnostim sporočeno tisto, kar želi organizacija. Intervjuanec mora na zastavljena vprašanja odgovarjati natančno. Nikakor pa se ne smer odgovoru izogniti z molkom, saj je to najslabši način (Novak in dr., 2000: 211).

Prva lastnost medijskih poročil o krizah je, da so za občinstvo zelo zanimiva in v večini primerov dosegajo visoko mesto na lestvici pomembnosti. Naravne nesreče imajo predvsem visoko novičarsko vrednost, čeprav gre pri poročanju o kriznih razmerah za veliko več kot zgolj prenašanje informacij. Medijska slika takšnega dogodka je kompleksna in odvisna od številnih dejavnikov in silnic, hkrati pa ima lahko dolgoročne posledice na to, kako javnost

zaznava določeno krizno situacijo in njej podobne situacije, ki se morda lahko zgodijo v prihodnosti.

Bašičeva (2001: 399) med kriteriji za količino medijskega pokrivanja kriz navaja velikost, lokalnost oziroma globalnost krize, njeno bližino, pričakovane posledice, število žrtev, materialno škodo, odgovornost. Ob velikih nesrečah mediji prilagodijo svojo strukturo. Časopisi uvajajo dodatne strani ali posebne priloge in izdaje, spreminjajo razmerja med besedilom in fotografijami, spremenijo funkcijo prve strani, itd., radijski in televizijski programi prekinjajo redni program z neposrednimi javljanji, rušijo ravnotežje v rednih informativnih oddajah, pokrivajo prizorišča z reportažnimi avtomobili in začasnimi studii.

5.3.DELO SLUŽBE ZA ODNOS Z JAVNOSTMI

Osnova dela SOJ z novinarji je sodelovanje in ne izmikanje, podajanje točnih in takojšnih informacij, odprtost, ne pa skrivanje za oznako strogo zaupno ter kontrola nad informacijami. Ena večjih težav pri zagotavljanju popolne servisne podpore novinarjem je pridobivanje informacij znotraj obrambnega sistema in pa težave z zaupnostjo podatkov. Zaradi številnih težav pri komuniciranju ministrstva z javnostmi v preteklosti so pripravili smernice za učinkovite odnose z javnostmi.²³ Cilj smernic je vzpostavitev modernega, progresivnega pristopa k odnosu z javnostmi, ki spodbuja transparentnost in vzpostavlja institut odnosov z javnostmi pri načrtovanju domačih ter mednarodnih dogodkov, vojaških vaj, ipd. (Možgan v Bric, 2000: 5).

Služba za odnose z javnostmi pri Ministrstvu za obrambo si (vsaj v teoriji) prizadeva oblikovati učinkovite odnose ministrstva z javnostmi in okrepiti zaupanje javnosti v to institucijo. Glavni poudarek je na delu z mediji, saj so le ti glavna vez med ministrstvom in javnostmi. Med mediji in vlado oz. Ministrstvom za obrambo vladajo določene napetosti. To ni nič nenavadnega, saj vlada želi kontrolirati informacije, na drugi strani pa mediji težijo k popolni informacijski svobodi. Naloga Službe za odnose z javnostmi je zato preseganje tega razkoraka, in sicer; s podajanjem verodostojnih in pravočasnih informacij ter skupaj z mediji ustvarjati pozitivno javno podobo Ministrstva za obrambo. To podobo Ministrstva za obrambo in s tem tudi Slovenske vojske s svojim vedenjem oblikujejo vsi pripadniki

²³ Eden izmed ciljev je, da prek dela z mediji in njihovimi predstavniki SOJ dvigne raven znanja o obrambnih in vojaških stvareh, sistemu zaščite in reševanja, ki je nujno potrebno za pravilno razumevanje informacij, ki prihajajo z ministrstva.

ministrstva in vojske. Zelo pomembno pa je tudi informiranje notranje javnosti o vseh pomembnih procesih in aktivnostih, ki tečejo znotraj sistema. Pri svojem delu Služba za odnose z javnostmi Ministrstva za obrambo upošteva določila naslednjih normativnih aktov: zakon o javnih glasilih, pravilnik o notranji organizaciji in sistematizaciji delovnih mest Ministrstva za obrambo ter navodilo o načinu obveščanja javnosti o delu Ministrstva za obrambo MORS. Pri komuniciranju z javnostmi pa izhajajo tudi iz določil predpisov, ki urejajo varovanje osebnih podatkov oz. podatkov, označenih s stopnjo zaupnosti.

Uspešna strategija odnosov z javnostmi, katere načelom poskušajo slediti tudi na Ministrstvu za obrambo, vključuje naslednje: fleksibilnost, transparentnost dela, podajanje resničnih in točnih informacij, medijska dostopnost vodilnih, pravočasno podajanje informacij, takojšnje razkrivanje slabih novic, strokovno usposabljanje novinarjev ter načrtovanje medijsko zanimivih dogodkov. Vse to pa lahko strnemo v **štiri osnovna načela** (v Možgan et al, 1999: 4), ki jih Služba za odnose z javnostmi pri Ministrstvu za obrambo upošteva pri svojem komuniciranju z javnostmi:

1. Informacije naj bodo po zakonu o javnih glasilih javnosti vedno dostopne, razen tistih, katerih objava bi škodila nacionalni varnosti Slovenije.

2. Informacija ne sme biti označena z oznako zaupnosti z namenom, da bi preprečili kritiko ministrstva.

Če je novica slaba, mora ministrstvo o dogodku čimprej obvestiti javnost. Pri slabih novicah, ki se nanašajo na Ministrstvo za obrambo je edino učinkovito naslednje: maksimalno razkritje z minimalnim odlašanjem. V nasprotnem primeru, torej ob prikrivanju slabih novic, mediji dogodek spremenijo v malone pravo sramoto za ministrstvo za Obrambo, o kateri se razpravlja še dolgo po dogodku.

3. Omogočiti je treba nemoten pretok informacij med pripadniki Slovenske vojske in uslužbenci Ministrstva za obrambo.

Dobro obveščena organizacija je varna organizacija. Varna pred govoricami in pred nepooblaščenim in izkrivljenim obveščanjem medijev. Včasih se zgodi, da so pripadniki Ministrstva za obrambo upravičeno užaljeni, ko za določene ključne podatke, ki se nanašajo na njihovo delo, izvedo iz poročanja medijev, ne pa s strani lastne organizacije. Dobro

obveščeni pripadniki organizacije tako služijo kot dobri predstavniki organizacije in sistema, katerega del so. Informacije ne smejo biti tako ali drugače selekcionirane.

4. Ministrstvo za obrambo mora pri svojih projektih poskrbeti za komunikacijsko podporo in medijsko načrtovanje aktivnosti in projektov ministrstva.

Načrtovanje medijskih dogodkov je ključnega pomena, saj je ravno načrtovanje bistveno pri pripravi komunikacijskega načrta. Služba za odnose z javnostmi oz. tiskovni predstavnik mora biti zato vključen v pripravo vseh večjih projektov, večjih vojaških vaj in napotitve vojakov v mirovne operacije. Mediji in javnost ne marajo zatišja, zato je iniciativo treba imeti v svojih rokah. Brez načrtovanja bi se Ministrstvo za obrambo znašlo v nezaželeni medijski defenzivi.

Cilji strategije MORS:

- utrditev zaupanja državljanov RS v obrambni sistem in v Slovensko vojsko;
- dvig ugleda MORS-a, SV in njenih pripadnikov;
- seznanjanje in informiranje javnosti o varnostni politiki RS in njenem obrambnem sistemu.

Upoštevajoč osnovna teoretična izhodišča systemske teorije, je komunikacijska struktura prilagojena organizacijski strukturi in drugim sestavinam sistema (hierarhični, motivacijski strukturi), hkrati pa sooblikuje in interaktivno učinkuje na delovanje celotnega sistema. Komunikacijska struktura²⁴ je vzpostavljena preko komunikacijskega omrežja, ki ga sestavlja mreža komunikacijskih razmerij. V taki strukturi potekajo procesi vertikalne in horizontalne komunikacije, »ki imajo organizatorično funkcijo pri usmerjanju organizacije k cilju«. Organizatorično-usmerjevalno funkcijo imajo tudi »množični mediji, ki jih organizacije ustanovijo, da bi dosegle politične, ekonomske in druge cilje; sem sodijo glasila delovnih organizacij, (...), vojaška glasila, pa tudi listi nekaterih interesnih skupin in slednjič glasila strokovnih društev« (Vreg, 1990: 34).

²⁴ Komunikacijske procese v okviru obrambnega sistema po Vregovi (1990: 34) klasifikaciji razvrščamo v stopnjo komuniciranja na organizacijski ravni, ki vključuje tudi nižji ravni medosebnega in skupinskega komuniciranja, vendar le »kot sestavni del formaliziranega komuniciranja v hierarhičnih piramidalnih strukturah (gospodarske, politične, vojaške in druge organizacije)«.

»Informacije, obvestila, pojasnila, in druge podatke dajejo predstavnikom sredstev javnega obveščanja minister, državni sekretarji, predstojniki organov v sestavi in Kabinet ministra – Služba za odnose z javnostmi«, je zapisano v Navodilih o načinu obveščanja javnosti o delu Ministrstva za obrambo, ki so bila sprejeta 1995 in dopolnjena leta 1999.

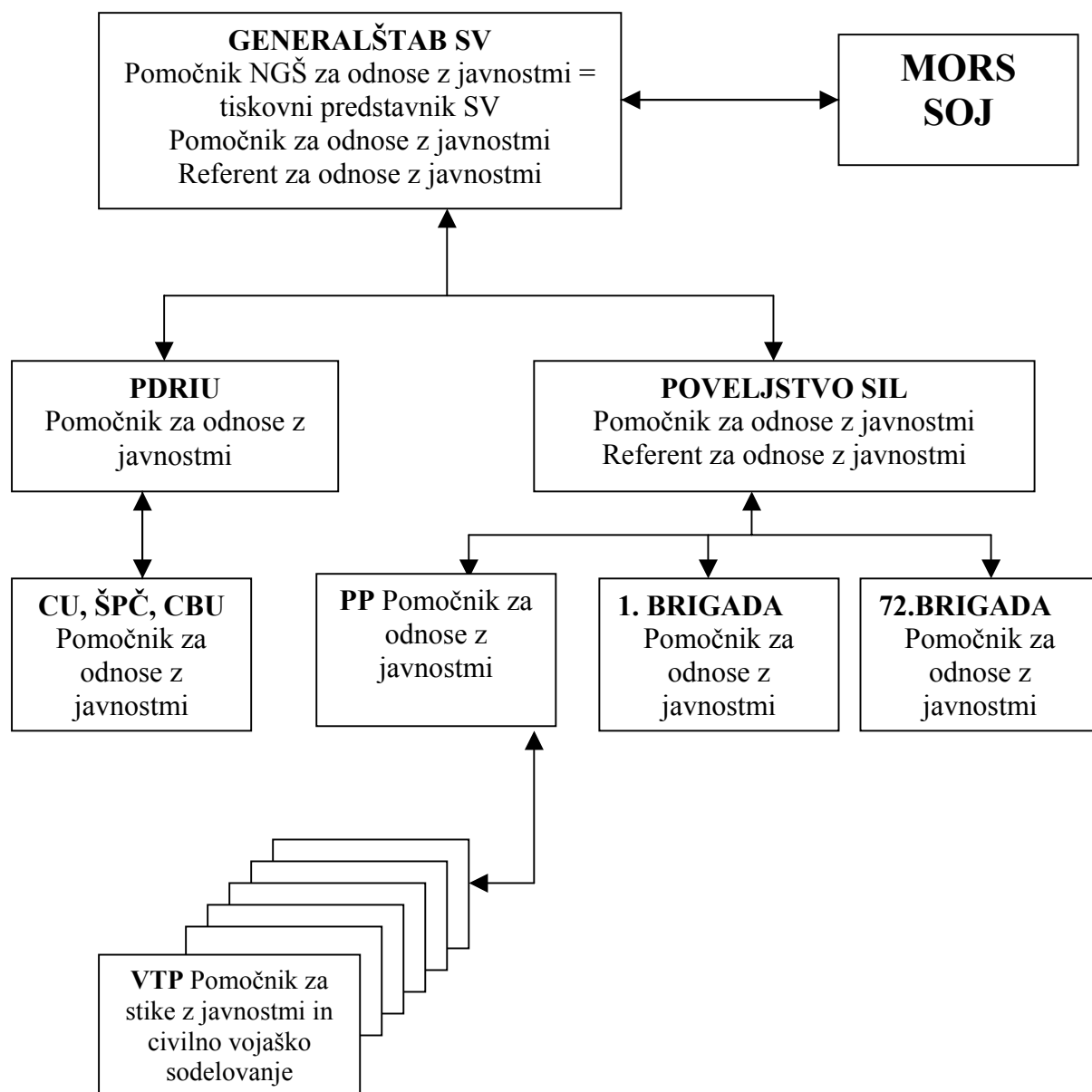
Dopolnitev navodil daje še večje pristojnosti SOJ kot prejšnje določilo, saj lahko služba za dajanje informacij, obvestil, pojasnil in drugih podatkov sredstvom javnega obveščanja pisno pooblasti predstojnike notranjih organizacijskih enot in tudi druge delavce MO.²⁵ Odnosi z mediji in strategija odnosov z javnostmi s tehnikami javnega komuniciranja in podrobnimi nasveti za »uspešne odnose z javnimi občili«, so opredeljeni tudi v uporabnem priročniku »Smernice MORS za odnose z javnostmi«, ki jih je pripravil SOJ.

Glavni tok aktualnih informacij za medije, pisni in ustni informacijski servis, priprava spletnih strani MO, javnih nastopov predstavnikov ministrstva, tiskovnih konferenc in drugih komunikacijskih aktivnosti, je v pristojnosti SOJ. Pomembno vodilo so ciklične raziskave javnega mnenja na nacionalni ravni in sprotne analize spremljanja medijev (dnevni kliping). SOJ koordinira vse komunikacijske aktivnosti in informacije, ki jih za javnost pripravlja odsek za odnose z javnostmi pri GŠSV, tiskovni predstavnik načelnika in preko njih podrejena poveljstva Slovenske vojske²⁶. Pripravlja razna informativna gradiva, informacije za tuje javnosti, ažuriran izbor besedil, slikovnega materiala, nastopov, izjav in odgovorov na aktualna vprašanja na spletnih straneh (Bric, 2002: 104-105).

²⁵ Navodila o spremembah in dopolnitvah navodila o načinu obveščanja javnosti o delu MO, 1.člen. MORS, 16.11.1999.

²⁶ Glej Shema 5.3.3: Funkcionalna povezanost SOJ GŠ SV in SOJ MORS.

Shema 5.3.3.: Funkcionalna povezanost SOJ GŠ SV in SOJ MORS

Po klasifikaciji modelov odnosov z javnostmi, ministrstvo v odnosu do posameznih javnosti uporablja pretežno javno-informacijski model. Najbolj razviti so odnosi z mediji, kjer službe ob najbolj občutljivih vprašanjih (zaradi preprečevanja negativne podobe v javnosti) s predstavniki medijev razvijejo tudi tehniko pogajanj. Vendar pa je ekvidistanca odnosov med mediji in MO bolj rezultat sprotnega merjenja moči, pogajanj za količino informacij in popuščanj zaradi ohranjanja nadaljnjega sodelovanja, ki je v obojestranskem interesu, kot pa rezultat javnomnenjskih raziskav (Bric, 2002: 114).

Mediji poleg rednih sporočil za javnost, novinarskih konferenc, posamičnih izjav in mnenj, strokovnih gradiv, priprave namenskih dogodkov in aktivnosti na terenu, sprotnih informacij na spletnih straneh MO, dogovorjenih srečanj, kontaktov in pogovorov z vodilnimi predstavniki, dobivajo dodatne informacije SOJ in prek te službe posredno ali neposredno lahko komunicirajo z najvišjimi predstavniki MORS in SV. V programu ministrstva so poleg navedenih oblik v odnosih z mediji (v Možgan et al, 1999: 9-12) predvidene tudi stoječe izjave (takojšnja, prva informacija na kraju samem ali v prostorih ministrstva v primeru izrednih dogodkov), redna ali tematska srečanja z novinarji, izmenjava uradnih in »neuradnih« informacij, stališč, mnenj in utrjevanje osebnih stikov ali seznanjanje z aktualnimi temami (pred javnimi predstavitvami velikih projektov, večjih vojaških vaj in dogodkov, reorganizacijskih ukrepov itd.), brifingi z uredniki (osebno spoznavanje in seznanjanje urednikov z najpomembnejšimi načrti in usmeritvami ministrstva na nacionalni ravni, na regionalnih in lokalnih ravneh se z uredniki lokalnih medijev srečajo tamkajšnji najvišji predstavniki ministrstva in poveljstev SV), obiski uredništev vodilnih slovenskih nacionalnih in lokalnih medijev (medsebojno spoznavanje, neformalna izmenjava mnenj, informiranje o organizaciji in pripravi dogodkov, mitingov, vojaških vaj, posebnih prevozov in drugih vojaških aktivnosti na omejenih območjih).

Ministrstvo ima z nekaterimi medijskimi hišami vzpostavljene tudi redne pogodbene oblike sodelovanja za izmenjavo in stalno uporabo informacij (STA, Reuters) ali uporabe visokih tehnologij in izvajanja posebnih projektov. Posebna oblika sodelovanja z mediji po zgledu zavezniških vojaških sistemov (NATO) poteka tudi preko t.i. »poola novinarjev«²⁷, ki imajo možnost izobraževanja in seznanjanja s specialističnimi znanji ter aktivnostmi na področju obrambe in vojaškega sistema.

²⁷ »Pool novinarjev« - novinarji-specialisti najpomembnejših medijskih hiš za področje obrambe - člani »poola« imajo stalne novinarske akreditacije, ki omogočajo vstop v prostore ministrstva, sodelovanje na raznih strokovnih usposabljanjih in aktivnosti pripadnikov SV doma in v tujini, mednarodnih vajah, seminarjih in predstavitev tujih vojaških sistemov in drugih aktivnostih.

6. MEDIJSKI POGLED NA SODELOVANJE SLOVENSKE VOJSKE PRI ZAŠČITI IN REŠEVANJU

6.1. CIVILNO-VOJAŠKO SODELOVANJE

Slovenska vojska (SV) s civilno-vojaškim sodelovanjem poudarja pomen odprtosti SV in ponuja možnost civilnega nadzora nad svojim delovanjem. Slovenska vojska s civilno sfero sodeluje na številnih področjih. Tesno sodelujejo z veteranskimi organizacijami, kot sta Zveza združenj borcev NOB in Zveza veteranov vojne za Slovenijo, Zvezo slovenskih častnikov, strelesko zvezo, Planinsko zvezo Slovenije, taborniki, jamarji, kinologi, radioamaterji, itd. SV ima tudi sklenjen dogovor z Zavodom RS za transfuzijo, poleg tega pripadniki SV pomagajo številnim organizacijam in invalidskim društvom. Vojsko in obrambna sredstva je mogoče uporabiti za zaščito, reševanje in pomoč, če razpoložljive sile in sredstva ne zadoščajo za nujno reševanje ter pomoč in če vojska ni nujno potrebna pri opravljanju obrambnih nalog. Slovenska vojska največ sodeluje z Upravo RS za zaščito in reševanje (elementarne nesreče), s humanitarnimi in z veteranskimi organizacijami, s Planinsko zvezo Slovenije, taborniško in z jamarsko organizacijo, Zavodom za transfuzijo krvi in društvom laringotomiranih. Aktivna je tudi na kulturnem in znanstvenem področju. Delo pripadnikov SV v mednarodnih operacijah je močno povezano z delom civilnega prebivalstva. Omeniti je treba tudi civilno-vojaški projekt podpore državi gostiteljici (Host Nation Support) in delovanje skupin, ki so na območju vse Slovenije v stiku s civilnim okoljem, in sicer s predstavitvami vojaškega poklica v osnovnih in srednjih šolah, neposredno promocijo v medijih ter s prisotnostjo na raznih prireditvah. Obstaja še na eno področje sodelovanja med vojsko in civilnim delom, in sicer načrtno opremljanje Slovenske vojske s sredstvi, ki se lahko uporabljajo tudi v civilne namene, na primer most eurobridge in helikopterji cougar.²⁸

6.2. MEDIJSKI POGLED

Izbor dogodkov, o katerih bo novinar poročal, jih analiziral in komentiral, in »dejstev« o njih, je bistven za redukcijo stvarnosti v množičnih medijih, saj je medijem dostopno več gradiva, kot ga lahko obdelajo in objavijo. Pri izboru gre za vprašanje, o katerih dogodkih naj bo javnost - v skladu s profesionalnim merili objavljalivosti oziroma novičarsko vrednostjo dogodkov - obveščena, da bo zadoščeno njeni pravici do obveščenosti (Poler Kovačič, 2002:

²⁸ Nadzor nad SV, http://www.siol.net/novice/default.asp?site_id=1&page_id=2&article_id=1204053113421896 (05.09.2005)

768). Novinarska besedila izhajajo iz sporočil za javnost, telefonskih klicev predstavnikov za odnose z javnostmi, gradiv drugih novinarskih organizacij, rutinskih preverjanj pri službah nujne pomoči, ipd. Skupna značilnost teh informacij je, da je »zunanja organizacija za svoje lastne namene razkrila dogodek« (Poler Kovačič, 2002: 770). Množični mediji od praktikov za odnose z javnostmi prejemajo informacije; urednik ali novinar se nato odloči, kaj je vredno objave, pišeta Baskin in Aronof (v Poler Kovačič, 2002: 770). Urednikov oziroma novinarjev izbor dogodkov je gotovo odvisen tudi od tega, kaj »mora« biti objavljeno, predvsem glede na položaj vpletenih oseb: v svoje selektivne sheme uvrščajo številne »dogodke«, ki so v skladu s selektivnimi mehanizmi a priori vredni pozornosti, čeprav so »sami sebi namenjeni« (Poler Kovačič, 2002: 771), ustvarjeni posebej za objavo v množičnih medijih, t.i. psevdodogodki. Službe za odnose z javnostmi imajo pogosto vsaj delni nadzor in posredno odločajo o tem, kaj bo objavljen in kako. Tako (so)oblikujejo medijsko realnost. So »glavni viri veliko informacij, ki javnost dosegajo kot novice« (Poler Kovačič, 2002: 776). Iz pasivnih izvorov informacij so prerasli v »proizvajalce informacij« in imajo ključno vlogo pri uspešnem prodoru interesnega govora -tako ekonomskega kot političnega- v novinarski diskurz. Sporočila za javnost so standardna orodja pri odnosih z mediji in so za novinarje zelo uporabna, ker so pogosto napisna kot novinarska besedila, po načelu obrnjene piramide (padajoče pomembnosti). Če je sporočilo za javnost dobro pripravljeno, bo novinarskih posegov vanj praviloma manj- sporočila napisana kot novinarski prispevki imajo večjo možnost, da bodo objavljena (Poler Kovačič, 2002: 777).

Če so informacije praktikov za odnose z javnostmi objavljene v medijih, lahko vplivajo na medijske teme²⁹, kar pa lahko vpliva na javno mnenje in teme razprave za javnost³⁰ – gre za t.i. proces postavljanja tem³¹ (Kokalj, 2004: 39 po Curtin, 1999).

Medijsko najbolj izpostavljene vsebine z obrambno - vojaškega področja določene države so:

- pojavi socialne, spolne, rasne, verske in ostalih oblik pozitivne ali negativne diskriminacije oz. neenakopravnosti znotraj oboroženih sil;
- sodni postopki v katere so vpleteni pripadniki vojske ali oborožene sile kot institucija;
- oboroženi spopadi in vojne, katere vodi ali v njih sodeluje domača vojaška sila, pri čemer prevladujejo informacije o žrtvah na bojišču ter težavah pri doseganju zastavljenih vojaških ciljev;

²⁹ media agenda

³⁰ public agenda

³¹ agenda building

- izbruhi škandalov, afer, tragedij, kriminalitete, nasilnega vedenja in drugih izrednih dogodkov v povezavi z oboroženimi silami;
- negativna ravnanja bivših pripadnikov vojske itd.

Obenem je treba poudariti, da novinarjev vsakdanja vojaška monotonost in rutina običajno ne zanimata. Za množične medije in širšo publiko je značilno, da obrambno-vojaško sfero vrednotijo predvsem na podlagi števila nepravilnosti in nezaželenih dogodkov, ki se pojavljajo znotraj vojske.

6.2.1. MEDIJSKI POGLED NA SODELOVANJE HELIKOPTERSKE ENOTE PRI ZAŠČITI IN REŠEVANJU

15. helikopterski bataljon je v javnosti ena izmed najbolj znanih enot SV, saj ga civilno prebivalstvo pozna predvsem po njihovi pomoči pri različnih elementarnih nesrečah, reševanju ponesrečenih planincev v gorah in gašenju požarov. Enota je opremljena z osmimi večnamenskimi helikopterji bell 412 in štirimi večnamenskimi transportnimi helikopterji AS 532 AL cougar. Glavne naloge enote so usposabljanje pilotov in tehničnega osebja, iskanje in reševanje ter sodelovanje v sistemu zaščite, reševanja in pomoči, prevozi tovorov v hribovite predele, gašenje požarov ter zagotovitev zračne podpore enotam Slovenske vojske.

Bataljon torej opravlja zelo pomembne naloge tudi na civilnem področju, saj pomaga civilnim strukturam in organizacijam. Vključen je v sistem zaščite, reševanja in pomoči ter stalno sodeluje s svojimi zmogljivostmi na vajah za zaščito in reševanje civilnega prebivalstva ob naravnih in drugih nesrečah. Poleg tega tesno sodeluje s Planinsko zvezo Slovenijo, za katero opravlja oskrbovanje planinskih domov, prevoz planincev ipd. Skrbi tudi za iskanje in reševanje ponesrečencev v gorah in sodeluje z Gorsko reševalno službo, kateri omogoča najhitrejši dostop do težko prehodnih gorskih terenov. Helikopterji sodelujejo tudi z gasilci, za katere opravljajo opazovanje in javljanje morebitnih požarov. Ob večjih požarih aktivno sodelujejo pri gašenju, saj so opremljeni z opremo za gašenje. Izvajajo tudi stalne prevoze za Agencijo za okolje in prevažajo jamarje, arheologe, geografe idr. ter njihovo opremo na težko dostopne terene. Pogosto se helikopterji uporabljajo za prevoz padalcev na različnih prireditvah.

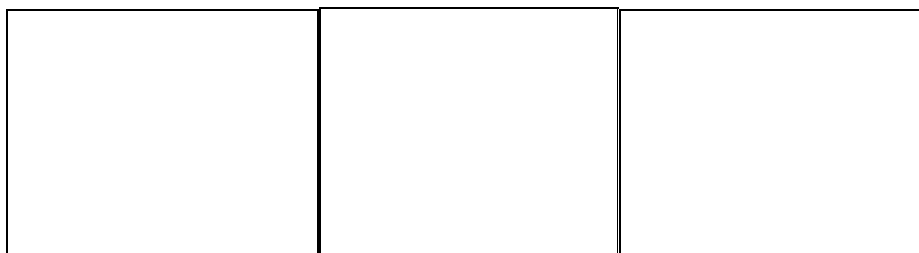
Javnosti zelo dobro poznan primer sodelovanja helikopterskega bataljona v sistemu zaščite in reševanja je pomoč v Logu pod Mangartom, kjer so s helikopterji evakuirali prebivalstvo z ogroženih območij in poskušali rešiti čim več njihovega imetja, prevažali reševalce,

strokovnjakom pa omogočili pogled iz zraka na vse razsežnosti zemeljskega plazu. Večje pozornosti tej naravni nesreči ne bom namenila, ker se bom osredotočila na nesreči, ki sta se zgodili v letu 2005.

Kar nekaj primerov sodelovanja enote v sistemu zaščite in reševanja oziroma medijski pogled na le-te bi lahko obravnavala na tem mestu, odločila sem se za pomoč vojaškega helikopterja pri gašenju požara v Trenti v aprilu 2005.

Opis dogodka: 06.04.2005 je okoli 13. ure prišlo do požara v Trenti, ki se je zaradi močnega vetra razširil na pogorje Berebice nad desni breg Soče. Zaradi težko dostopnega terena sta požar gasila dva helikopterja Slovenske vojske. Eden večjih požarov, ki jih pomnijo v Trenti, je opustošil okrog 200 hektarov površine v Triglavskem narodnem parku.

Akterji: Požar je gasilo več kot 70 gasilcev in trije helikopterji Slovenske vojske. Med gasilskimi vrstami se je tokrat prvič preizkusil vojaški helikopter Cougar, najnovejša pridobitev Slovenske vojske, ki naenkrat lahko ponese do 2000 litrov vode (štirikrat več od helikopterja znamke Bell).

Slika 6.2.1.1: Pomoč helikopterja SV pri gašenju požara v Trenti. Vir: Delo, http://www.delo.si/index.php?sv_path=41,35,54459 (01.10.2005).

V obravnavanem primeru je Slovenska vojska opravljala nalogo, ki jo narekuje Zakon o obrambi, in sicer sodelovanje in pomoč drugim državnim organom in javnim institucijam oziroma sodelovanje v nalogah zaščite, reševanja in pomoči ob naravnih in drugih nesrečah, kamor kot izpeljano nalogo Strateški pregled obrambe uvršča tudi sodelovanje pri gašenju požarov v naravi. Slovenska vojska je bila v primeru gašenja požara v Trenti ena od izvajalcev nalog zaščite, reševanja in pomoči ob naravnih in drugih nesrečah. Tokrat SOJ GŠ SV ni objavil sporočila medijem o aktivnostih helikopterskega bataljona, pač pa je vest o požaru kot nesreči objavila Uprava RS za zaščito in reševanje, zato v tem primeru o skladnosti komunikacijske strategije SOJ SV oziroma MORS in medijskega poročanja ne morem govoriti. Sporočilo za javnost je vsebovalo vse potrebne informacije (Smith v Juhant, 2002: 47): narava dogodka, lokacija dogodka in podrobnosti o poteku dogajanja. Omenjeno

sporočilo oziroma vest o požaru ne more biti osnova večini novinarskih prispevkov, ker je bilo objavljeno prepozno (07.04.2005). Moj namen je dokazati, da so mediji požar v Trenti prikazali kot nesrečo, sodelovanje Slovenske vojske pri zaščiti in reševanju (gašenju požara) pa kot prisotnost s tehnologijo (vojaškim helikopterjem) in ne toliko z ljudmi. Obratno pa si vojaki želijo biti vidni v medijih kot posamezniki, ki so sodelovali pri reševanju. Obenem trdim, da večja kot je frekvenca določenega tipa (naravne) nesreče, na primer reševanje s helikopterjem v gorah ali gašenje požara s pomočjo vojaškega helikopterja, oziroma pojavljanja Slovenske vojske kot akterja pri zaščiti in reševanju na tem področju, manj mediji poročajo o tem.³²

Mediji so o požaru v Trenti v času od 6.aprila do 8.aprila 2005 poročali 15-krat. Največ pozornosti so nesreči namenili v informativnih oddajah radia in televizije Slovenija, saj so požar spremljali vse tri dni in vsak dan objavili več novinarskih prispevkov. Oba največja časnika Delo in Dnevnik sta o požaru objavila dva prispevka, ostala preučevana medija Pop TV in Slovenske novice pa po enega. Dogajanje v primeru gašenja požara v Trenti s pomočjo helikopterja bom predstavila skozi poročanje medijev o sodelovanju Slovenske vojske po naslednji metodologiji: agencija, datum, naslov – npr. STA, Trenta: požar še ni pod nadzorom, 07.04.2005.

Eno od pravil smernic MORS³³ pravi, da v primeru nujne informacije SOJ uporabi Slovensko tiskovno agencijo (STA), ki nudi servis informacij vsem medijskim hišam. V nujnih primerih oziroma takrat, ko želijo informacijo v najkrajšem možnem času razpršiti po slovenskem medijskem prostoru, sporočilo pošljejo STA. V primeru požara v Trenti se je STA sklicevala na poročilo URSZR (STA, 07.04.2005, Trenta: požar še ni pod nadzorom). Elektronski mediji so požar spremljali od 6.aprila dalje, kar pomeni, da izhodišče novinarskega prispevka ni bilo sporočilo URSZR oziroma STA, temveč požar kot nesreča in dogodek, ki ga je opazil novinar dopisnik, ki ali teritorialno 'pokriva' to območje Slovenije ali vsebinsko pokriva črno kroniko in naravne nesreče. To pa je tudi prva skupna točka vsem novinarskim prispevkom o požaru v Trenti, v katerem je s helikopterjem sodelovala Slovenska vojska.

Prednost elektronskih medijev je prav ta, da lahko še isti dan (če ne isti trenutek s poročanjem v živo s prizorišča), ko se neka nesreča zgodi, poročajo o tej v svojih informativnih oddajah.

³² Intervju s Petrom Paplerjem, MORS. Ljubljana, 13.09.2005.

³³ Možgan, Miriam et al. (2001) Smernice MORS za odnose z javnostmi. Ljubljana: Služba za odnose z javnostmi MORS.

Tako je RTV SLO (Radio in Televizija Slovenija) novico o požaru objavil v črni kroniki v TV Dnevniku kot tudi v Dogodkih in odmevih (informativni oddaji Radia Slovenija) že isto popoldne, ko je do požara prišlo, s točnimi podatki o številu gasilcev iz treh gasilskih društev in dveh helikopterjih SV, ki pomagata le-tem pri gašenju. V obeh navedenih medijih gre za krajši prispevek (dolžina 2 minuti), v katerem objavijo izjavo poveljnika gasilskega društva Bovec, v ozadju prispevka (kadri, s katerimi pokrivajo izjavo) v TV Dnevniku je vojaški helikopter, ki pomaga pri gašenju. Največja prednost televizijskega prispevka je gibljiva slika, zato prej omenjeni kadri helikopterja povejo več kot le besedni opis dogodka v radijskem mediju, kjer poslušalci niti ne dobijo točne predstave oziroma ob samem terminu 'vojaški helikopter' niti ne pomislijo takoj, da je to vendar tista pomoč, ki jo javnost smatra kot najpomembnejšo nalogo, ki naj bi jo vojska opravljala v družbi.

Informativna oddaja Dnevnik (TV Slovenija, 07.04.2005, O požaru v Trenti) objavi prispevek dopisnice Mojce Dumančič, ki uvodnim besedam o požaru doda izjavo ogrožene prebivalke iz Trente, temu sledijo pogovori s člani gasilskih društev (Bovec, Tolmin, Kobarid). Sam prispevek nas spomni na to, da imajo ob nesreči največkrat 'prvo besedo' ogroženi prebivalci, šele nato reševalci. Je pa treba na tem mestu dodati, da so prav ti prebivalci v velikih primerih tudi eden izmed virov novinarja. Prispevek v TV Dnevniku je bil dobra promocija za Slovensko vojsko, saj ves čas kaže vojaški helikopter pri gašenju požara iz zraka oziroma zajemanje vode iz bazenov. Kljub omembi in prikazu, da gasijo predvsem s helikopterji, pa sem pogrešila izjavo predstavnika SV, naj si bo to pilota vojaškega helikopterja ali tiskovnega predstavnika SV. Glede na to, da je bil to prispevek s terena, bi prej pričakovali prvo. Zakaj so bile v prispevku tri izjave gasilcev in nobenega vojaka? So morda to 'pomanjkljivost' popravili s tem, da so v kadru kazali vojaški helikopter? Novinarka TV Slovenija, ki 'pokriva' področje vojske, Marjeta Klemenc³⁴ o takih televizijskih prispevkih pravi: »Ljudi privlači atraktivna slika - tanki, bojna streljanja, akcija, ženske v vojski, kakšne velike gasilske oz. reševalne akcije. Bolj kot vsebina v televizijskih prispevkih privlači slika.«³⁵

Zgodba o požaru v Trenti se v medijskih prispevkih RTVSLO nadaljuje in konča 08.04. Vest, ki so jo objavili na spletni strani (www.rtv slo.si, 08.04.2005, Na kraju požara je policija)

³⁴ Intervju z Marjeto Klemenc, novinarko TV SLO, Ljubljana, 12.09.2005.

³⁵ Nepredvidljivi dogodki, npr. poplave, požari, hude nesreče, sodijo po Langerju (1998: 9) med 'druge novice'. Od 'resnih novic' (novice iz sveta gospodarstva in politike) se ločijo po tem, da je njihov pomen mnogokrat odvisen od atraktivnosti posnetkov. 'Druge novice' gledalce bolj pritegnejo kot 'resne'-poročila o nepredvidljivih dogodkih gledalcem nudijo pozicijo vpletenosti in udeležенosti .

objavijo tudi v informativnih oddajah na Radiu Slovenija (Danes do trinajstih ter Dogodki in odmevi) ter v Poročilih na TV Slovenija. Ta vest na prvem mestu ponovno omenja bovške gasilce, šele nato vojaški helikopter, ki je, mimogrede, opravil večji del zahtevnega gašenja. Robert Škrjanc³⁶ to pojasni z naslednjim: »Do omembe Slovenske vojske pride ob reševanjih in gašenjih, ko se izpostavi vojaški helikopter, drugače pa večino dela opravijo gasilci in druge enote zaščite in reševanja.«

Na tem mestu povzemam analizo pogleda medijske hiše (novinarjev in dopisnikov) RTVSLO na požar v Trenti kot primer poročanja o sodelovanju Slovenske vojske pri zaščiti in reševanju. Res je, kar trdijo tudi sami novinarji/dopisniki v razgovorih, da je Slovenska vojska kot faktor pri reševanju omenjena v prispevku. A na kakšen način? Zgolj kot institucija, ki pomaga s tehnologijo (sredstvi in opremo), medtem ko se vojakov kot posameznikov ne omenja neposredno. V obravnavanem primeru večkrat zasledimo podatek o številu gasilcev, medtem ko se o vojski govori le s številom helikopterjev in ne vojakov. Ker je samoumevno, koliko vojakov sestavlja posadko vojaškega helikopterja? Za večino Slovencev laikov na tem področju, ne. Tudi to, ali ena in ista posadka helikopterja pomaga pri gašenju dva dni zaporedoma, koliko ur so naleteli in kdo je vodil helikoptersko gašenje, o tem mediji ne poročajo. Ob tem me je seveda zanimalo zakaj, saj kot trdijo novinarji, je zanimanje javnosti za vojsko precejšnje. Potemtakem bi marsikoga zanimalo tudi zgoraj navedeno. Mene vsekakor je. Odgovor sem poiskala pri novinarju Jožetu Možini³⁷: »Znotraj reševanja, kjer se pojavi kot faktor, je Slovenska vojska deležna medijske pozornosti. Mora pa se tudi sama poskusiti izpostaviti in pohvaliti, recimo s poročilom, bilanco o reševanju, ipd. SV se vedno omeni, če sodeluje pri zaščiti in reševanju, oziroma nesreči, ki je medijsko pokrita.«

Pop TV dogodku ni namenjal veliko medijskega prostora, zgolj prispevek v črni kroniki v informativni oddaji 24ur. Morda požar v Trenti ni bil toliko zanimiv ali niso imeli razpoložljive ekipe. Ali kot trdi novinar Jani Muhič³⁸: »/d/o omembe SV v prispevku gotovo pride takrat, ko vojska aktivno sodeluje pri reševanju, seveda pa tudi, če česa ne storijo, pa bi lahko. V letnem povprečju objavimo vsaj en prispevek na teden, ki je povezan s SV in vsaj enega na teden, ki je povezan s politiko na obrambnem ministrstvu (MORS)«. Dejstvo je, da komercialna televizija Pop TV v svoji informativni oddaji 24ur namenja več pozornosti tistim

³⁶ Intervju z Robertom Škrjancem, novinarjem RA SLO, Ljubljana, 19.09.2005.

³⁷ Intervju z Jožetom Možino, novinarjem TV SLO, Ljubljana, 13.09.2005.

³⁸ Intervju z Janijem Muhičem, novinarjem POP TV, Ljubljana, 13.09.2005.

zgodbam, na katere SOJ MORS oziroma SOJ GŠ SV ne 'opozarjata' s svojimi PR sporočili, ki so po mnenju Muhiča namenjena predvsem promociji. »Vojska še vedno tema informativnih oddaj,« pravi Muhič, »glede na to, da v njej še vedno deluje več tisoč ljudi, ki imajo določene težave zaradi sistema in procesa profesionalizacije SV, da vojska kupuje precej nove opreme skladno z NATO standardi, da preoblikovanje vojske ni končano, se o Slovenski vojski še kar veliko govori, pa tudi na obrambnem ministrstvu je kar precej dogodkov, o katerih je vredno poročati; po kazalcih gledanosti sodeč, javnost veliko bolj zanima, za kaj se v vojski in na ministrstvu zapravlja, koliko in če je to res potrebno.«³⁹

Tiskani mediji so povsem druga zgodba, saj ne morejo poročati v živo s prizorišča ali prispevka objaviti še isti dan, prav tako morajo večino slikovnega materiala prikazati z besedami. Dnevnik o požaru v Trenti tako prvič piše 07.04.2005. V članku (Dnevnik, 07.04.2005, Berebica nad Trento v plamenih) novinar navaja število gasilcev, ki so se spopadli z ognjem ter pomoč dveh helikopterjev SV. Pri tem članku me je zmotil podatek o številu gasilcev (50), saj se je močno razlikovalo od tistega v poročilih dan poprej. Novinar v članku doda (kot v Dnevniku TV Slovenija večer prej) izjavo poveljnika bovških gasilcev. Dnevnikov novinar-dopisnik Alič zgodbo o požaru nadaljuje naslednji dan (Dnevnik, 08.04.2005, Pogorišče na pobočju Berebice) in že v podnaslovu zapiše, da je pri gašenju požara v Trenti v dveh dneh sodelovalo 70 gasilcev in trije helikopterji. V članku novinar ponovno dodaja izjavo poveljnika gasilcev in navaja, da je zadnji dan požar gasil tudi helikopter SV euro cougar. Alič (Dnevnik, 08.04.2005) še navaja, da je »/d/elo gasilcev in dobro sodelovanje v Slovensko vojsko pohvalil bovški župan«. V teh dveh časopisnih člankih zasledimo prvič različna podatka o številu gasilcev in nov podatek o tretjem helikopterju Slovenske vojske. Skupen vsem novinarjem, ki so dopisniško pokrili dogodek, je vir informacij⁴⁰, kajti vsi navajajo izjavo poveljnika bovških gasilcev. Le-ta resda omeni sodelovanje Slovenske vojske, a to se spet vidi zgolj skozi helikopter, ne pa skozi vojake. Zanimivo ob tem je, da so v medijih ob nesrečah ostale enote zaščitene in reševanja vedno omenjene kot enote (gasilci, CZ, policija, ipd.), le Slovenska vojska se največkrat omenja zgolj skozi tehnologijo oziroma sredstva, s katerimi pomaga, na primer s 'helikopter SV' oziroma terminom 'vojaški helikopter'.

³⁹ glej opombo 38.

⁴⁰ Za novinarje so viri informacij vsi, ki lahko prispevajo k njihovem večjemu ali boljšemu poznavanju kateregakoli elementa kriznih razmer. Številne raziskave kažejo, da se novinarji ob izbruhu krize najpogosteje obračajo na uradne vire, predvsem na gasilce in policijo (Kline, Polič in Zabukovec, 1998: 178).

Že v uvodu tega medijskega pogleda sem zapisala, da sta oba največja časnika požar obravnavala dva dni zapored. To je tudi logično, saj pri časopisnem poročanju pride do zamika v primerjavi z elektronskimi mediji, ki lahko zgodbo še isti trenutek/dan uvrstijo v svojo informativno oddajo. Tudi Delov novinar Ž.B. v članku (Delo, 07.04.2005, Požar zanetila nepazljiva gospodinja?) navaja število (45) gasilcev na delu. Še ena številka, ki daje jasno vedeti, da novinarji dopisniki niso imela istega vira informacij, vsaj kar se števila gasilcev tiče. Kot vsi ostali novinarji tudi Ž.B. ne pozabi omeniti, da sta požar gasila dva helikopterja Slovenske vojske. Članek vsebuje tudi foto-gradivo gašenja požara z vojaškim helikopterjem, le-to pa je bilo objavljeno tudi na Delovi spletni strani⁴¹. Dan kasneje novinar Blaž Močnik (Delo, 08.04.2005, Požar je ukročen) na strani črne kronike⁴² nadaljuje zgodbo o požaru v Trenti, in osrednjo vlogo nameni gasilcem, ki so z avtocisternami pomagali dovažati vodo v bazen, iz katerega so jo zajemali za gašenje s helikopterjema na nedostopnih območjih. Tudi analiza teh dveh člankov govori v prid moji trditvi, da novinarji prej kot vojsko omenijo gasilce oziroma civilno zaščito, in da prej kot vojake posameznike omenijo vojaško tehnologijo. Praprotnik⁴³ v razgovoru na to pravi: »Naloga PR-a v takem primeru je, da v sporočilu za javnost natančno sporoči podrobno informacijo o dogodku (na teren smo poslali 'xy' vojakov z 'abc' opremo. Informacija mora biti čimbolj faktična, da pove o pomembnosti prispevka vojske - vojska je delala št.ur in kaj).«

Bralec že na naslovnici časopisa lahko ugotovi, da Slovenske novice pišejo o nesrečah skozi oči žrtev. Tudi tokrat ni bilo drugače, saj avtor članka Mirko Kunšič (Slovenske novice, 07.04.2005, V ognju sto hektarjev Trente) najprej objavi izpoved domačina, ki sam omeni pomoč Slovenske vojske oziroma vojaškega helikopterja. V nadaljevanju sicer Kunšič zapiše izjavo poveljnika gasilcev, ki povzame delo helikopterske posadke in svojih podrejenih, in edino v tem se poročanje v primerjavi z ostalimi mediji ne razlikuje.

Služba za odnose z javnostmi SV o tem dogodku ni obveščala medijev, najbrž ker niso bili nosilci reševanja⁴⁴ oziroma kot nadaljuje Korez: »/t/udi zgolj omemba vojske v prispevku ali članku je veliko, ni pomembna kvantiteta, pač pa kvaliteta, tudi zgolj en stavek v članku. Biti

⁴¹ Požar zanetila nepazljiva gospodinja?, http://www.delo.si/index.php?sv_path=41,35,54459 (01.10.2005).

⁴² Kot v razgovoru pravi Praprotnik: » /.../kadar nimamo slike, to ponavadi za medije ni zanimivo, oziroma taka nesreča zasede mesto lahko le v črni kroniki.« Intervju z Rokom Praprotnikom, novinarjem Dela, Ljubljana, 07.09.2005.

⁴³ glej opombo 42.

⁴⁴ Korez pravi: »Z novinarskimi briefingi sporočamo, kje SV sodeluje. Ob nesreči za ažuriranje podatkov skrbi nosilec akcije, mi pa lahko na naši spletni strani naredimo ob krajšem sporočilu za javnost o nesreči aktiven link na spletno stran nosilca reševalne akcije.« Intervju s Simonom Korezom, SOJ GŠ SV, Ljubljana, 08.09.2005.

prisoten, to je tisto, kar šteje.« V mesecu aprilu je sicer SOJ GŠ SV objavila 20 sporočil o dogajanju v enotah Slovenske vojske, v času požara v Trenti (06.-08.04.2005) pa le sporočilo z vabilom na prikazno vajo pogodbenih rezervistov⁴⁵ 07.04.2005.

Iz napisanega lahko v analizi povzamem, da so mediji na zelo podoben način spremljali požar v Trenti in da so prav vsi novinarji-dopisniki v svojem prispevku omenili pomoč vojaškega helikopterja. Vprašanje, ki se mi postavlja ob tem poročanju je, ali so število gasilcev zgolj ugibali, ali pa je poveljnik gasilcev dal različne podatke, sicer bi bila številka v vseh poročilih identična. V tem primeru se sicer jasno potrjuje kar v razgovorih z novinarji in uredniki med drugim trdi novinarka TV Slovenija Klemenc⁴⁶: »/č/e požar gasi helikopter SV, potem to poveš. Največkrat v takih primerih novinarji prej objavimo sodelovanje vojske, kot pa denimo MORS pošlje sporočilo, da v nesreči pomaga tudi SV.« Prav to se je zgodilo v zgoraj obravnavanem primeru. Medijski pogled na požar v Trenti pokaže, da je bil požar obravnavan kot (naravna) nesreča, izhodišče vseh novinarskih (s)poročil je izjava poveljnika gasilcev, da pa so mediji poudarjali pomembno vlogo helikopterjev pri gašenju. Glede na izdatno pomoč Slovenske vojske oziroma sodelovanje le-te s helikopterjema pri gašenju požara je pri analizi virov zanimivo, da nihče od novinarjev ni uporabil kot vir informacij pristojnih v SV. Najbrž so se na terenu zadovoljili s podatki s strani gasilcev, saj so omenili Slovensko vojsko in o helikopterjih imeli vsaj en tehnični podatek - koliko vode lahko zajame. Že res, da ob manjših nesrečah posreduje javnosti prva sporočila vodja intervencije (tokrat poveljnik gasilcev), pa vendar novinarji niso namenili večje pozornosti helikopterskim posadkam, medtem ko je kvantiteta gasilcev omenjena prav v vsakem prispevku. Ne le to, nekateri novinarji so pomoč Slovenske vojske poimenovali kar z »zračni gasilci«.⁴⁷ Ali kakor trdi Jelušičeva (2005: 8) so navadno prav »mediji tisti, ki ignorirajo vojaško sodelovanje v nalogah zaščite in reševanja, kajti nekaj helikopterjev na dolžnosti ne predstavlja velikega prispevka v smislu kvantitete.«

⁴⁵ Načrtovanje medijskih dogodkov je ključnega pomena, saj je ravno načrtovanje bistveno pri pripravi komunikacijskega načrta.

⁴⁶ glej opombo 34.

⁴⁷ Citat iz Kunšič, Slovenske novice, 07.04.2005.

6.2.2. MEDIJSKI POGLED NA SODELOVANJE INŽENIRSKJE ENOTE PRI ZAŠČITI IN REŠEVANJU

14. inženirski bataljon s svojim znanjem in tehniko zagotavlja inženirsko podporo enotam Slovenske vojske ter civilnim strukturam. Bataljon je opremljen in usposobljen za pravočasno, kakovostno in popolno inženirsko zagotovitev bojnega delovanja ob vsakem času in v vseh razmerah v sodelovanju z enotami vseh rodov in s pripadniki Civilne zaščite.

Za primer sodelovanja inženirskega bataljona v sistemu zaščite in reševanja vzemimo postavitev montažnega mostu pri odpravljanju posledic neurja v Kozjem, ko so pripadniki inženirskega bataljona povezali vaščane Ortnic s svetom.

Opis dogodka: Neurje s točo je 22.julija 2005 popoldne najhuje prizadelo Kozjansko, kjer je bilo nekaj vasi odrezanih od sveta. O elementarni nesreči je bil obveščen Center za obveščanje, Uprava RS za zaščito in reševanje, pristojno ministrstvo in mediji. V občini Kozje je neurje uničilo most čez potok Buča, na cesti Buča-Ortnica. Na mestu porušenega mostu je zato 10 pripadnikov 14.inženirskega bataljona slovenske vojske iz novomeške vojašnice postavilo pontonski most.

Akterji: gasilci (enote prostovoljnih gasilskih društev iz Občine Kozje in sosednjih občin), druge enote (10 pripadnikov inženirskega bataljona Slovenske vojske), policija in cestarji.

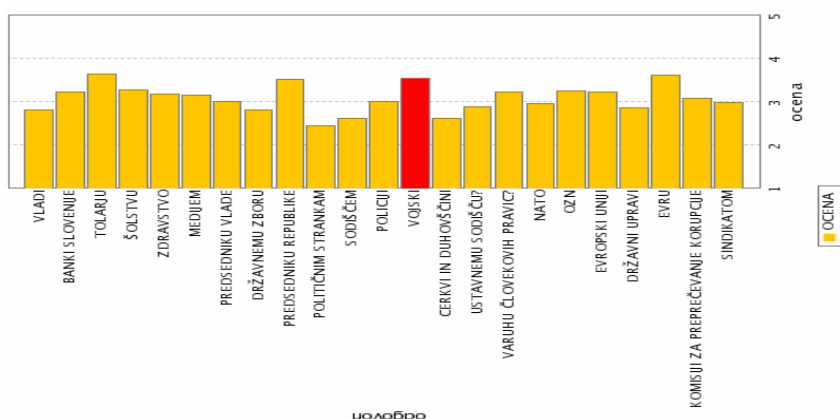
Pri vključevanju Slovenske vojske v izvajanje nalog sil za zaščito in reševanje je največkrat poleg helikopterske pomoči (gašenje in reševanje) izpostavljeno področje inženirstva. Pripadniki bataljona znanje in izkušnje uporabljajo tudi za pomoč civilistom. Sodelovali so pri odstranjevanju posledic poplav v Zasavju leta 1994, postavljanju mostov na Jezerskem, v Vojniku, Ribnici, na Predelu in v Logu pod Mangartom, Mirni, Borovnici, Lučah, Solčavi ter Gornjem Gradu. Med zadnjimi zahtevnejšimi nalogami je bila zagotovitev dveh splavov za prevoz sredstev in opreme med obnovo stopnišča na Blejskem otoku in obravnavani primer postavitve montažnega mostu v Ortnicah.

Mediji⁴⁸ so naravno nesrečo - neurje s točo v Kozjem - v času od 22.julija do 27.julija obravnavali 25-krat. Ker je neurje s točo zajelo večji del Slovenije, sem v analizi medijskega poročanja obravnavala le tiste prispevke in članke, v katerih se omenja Kozje, podrt most v Ortnicah in sodelovanje Slovenske vojske kot enote zaščite in reševanja pri postavitvi

⁴⁸ Analizirani mediji: STA, Radio in Televizija Slovenija, PopTV, Delo, Dnevnik, Večer in Slovenska vojska.

montažnega mostu. Najbolj celostno in sistematično sta nesrečo in pomoč Slovenske vojske (9 novinarskih prispevkov) obravnavala Radio in Televizija Slovenija in imata zelo reprezentativno vlogo, 5 prispevkov so objavili v informativni oddaji 24Ur na PopTV. Dnevni časopisi, ki imajo v Sloveniji največjo naklado, Delo, Dnevnik in Večer so prav tako nesreči dnevno namenili veliko pozornosti: 3 objave v časnikih Delo, 2 v Dnevniku in Večer, 2 novici je objavila tudi STA ter eno revija Slovenska vojska. Dogodke ob neurju s točo bom predstavila skozi poročanje medijev o sodelovanju Slovenske vojske po naslednji metodologiji: agencija, datum, naslov – npr. STA, Škoda po petkovem neurju v Podčetrtku in Kozjem, 27.07.2005. Zanimanje novinarjev je bilo v skladu s predpostavko, da so posledice krize tiste, ki jim mediji posvečajo največjo pozornost (Saffir in Tarant v Bašič, 2001: 399).

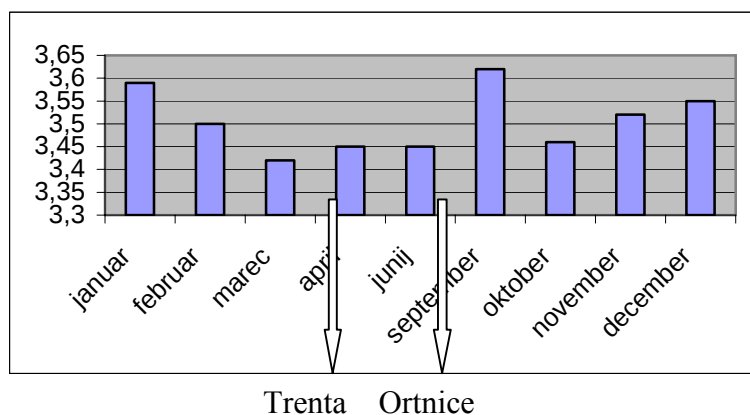
Dokazati želim, a)da so mediji povečini poročali o nesreči šele v ponedeljek (neurje s točo se je zgodilo v petek popoldne, dežurni novinarji so le v elektronskih medijih) oziroma torek, b)da so le nekateri povzemali dogodek kot so jim ga 'opisali' v sporočilu SOJ GŠ SV, c)da imajo novinarji (po večini so to dopisniki) svoje vire na terenu ter d)da je bilo sodelovanje Slovenske vojske pri zaščiti in reševanju deležno veliko medijske pozornosti. Skupno vsem medijskim poročilom je tudi v tem primeru prisotnost Slovenske vojske s tehnologijo (montažnim mostom), se pa za razliko od prejšnjega primera (požar v Trenti) omenja tudi dejansko število pripadnikov Slovenske vojske (10 inženircev), ki so postavili most v Ortnicah. Ker je bila pomoč ljudem vidna in si je vojska ustvarila pozitivno javno podobo, to vpliva na njeno večjo legitimnost, kar vojsko uvršča v sam vrh institucij, ki imajo najvišjo stopnjo zaupanja v Sloveniji.⁴⁹

Graf 6.2.2.2: Zaupanje v institucije. Vir: Politbarometer 12/05.

⁴⁹ Po podatkih Politbarometra za mesec december je na lestvici zaupanja v institucije Slovenska vojska z oceno 3.55 na tretjem mestu, takoj za tolarjem (3.64) in evrom (3.63).

Na grafu 3 sem prikazala stopnjo zaupanja v vojsko po mesecih, v katerih je bila izvedena raziskava Politbarometer.

Graf 6.2.2.3: Stopnja zaupanja v vojsko v letu 2005. Vir: Politbarometer.

Če primerjam vrednosti podatkov in se osredotočim na meseca april in september (v tem obdobju sta se zgodili analizirani nesreči - požar v Trenti v začetku aprila in porušen most v Ortnicah v juliju), lahko ugotovim, da sta vrednosti višji kot v prejšnji raziskavi. To nakazuje, da stopnja zaupanja v vojsko narašča takrat, ko je (bila) le-ta vidna v javnosti. Predvsem to velja za septembrski podatek, saj je bila poleti vojska zelo aktivna predvsem v civilnem okolju (naj omenim le sejem Sodobna vojska, dneve odprtih vrat, nekajkrat vidna pomoč civilnemu prebivalstvu), zato so ji vprašani v septembrski raziskavi Politbarometer namenili najvišjo vrednost v letu 2005.

Mediji se zelo zanimajo za dogajanje v Slovenski vojski, vendar nič bolj kot se zanimajo za druge državne institucije. Imajo pa naravne nesreče predvsem visoko novičarsko vrednost⁵⁰, kar pomeni, da jim predstavniki sedme sile namenjajo veliko medijskega prostora. Rubrika Sporočila o dogajanju v enotah SV na spletni strani MORS⁵¹ je baza PR-sporočil o aktivnostih v SV, ki jih Generalštab SV pošilja medijem. V sporočilu za javnost (MORS, 26.07.2005, Pripadniki 14. inženirskega bataljona postavili montažni most do zaselka Ortnice) že sam naslov pove, da so vojaki sodelovali pri odpravljanju posledic neurja, ki je prizadelo občini Podčetrtek in Kozje. Sporočilo tudi navaja, da je sodelovalo deset pripadnikov 14. inženirskega bataljona iz Novega mesta, ki so porušeni most čez potok Buča pri vasi Ortnice nadomestili s 15-metrskim montažnim mostom Compact 200 in tako omogočili krajanom

⁵⁰ tendenca k istim novičarskim vrednostim med novinarstvom in PR – ali sporočilo nosi informacijo, ki jo medij lahko plasira svojemu občinstvu kot novico?

⁵¹ <http://www.mors.si> ali <http://www.slovenskavojska.si>.

Ortnic povezavo s svetom. Glede na to, da se je naravna nesreča (neurje s točo) zgodila v petek popoldne, je prišlo do časovnega zamika pri objavi sporočila za javnost v SOJ GŠ SV, zato je bilo sporočilo objavljeno v ponedeljek.

Slovenska tiskovna agencija (STA) je o neurju s točo poročala še isti večer (22.07.), ko je poročala zgolj o neurjih s točo, ki so prizadeli večji del Slovenije, najbolj občini Podčetrtek in Kozje. STA prvič pomoč Slovenske vojske omenja v objavi vesti (STA, 27.07.2005, Škoda presešla milijardo), v kateri je ob podrobnem opisu stanja po neurju en odstavek namenjen pohvali s strani župana Slovenski vojski, ki je po hitrem odzivu na prizadetem območju postavila pontonski most. STA podrobnosti, ki jih je SOJ GŠ SV navedel v svojem sporočilu medijem, ni zapisala, pravzaprav je bil vir, po katerem je poročala STA župan občine Kozje in ne sporočilo za medije SOJ GŠ SV. To sporočilo očitno ni privabilo STA, čeprav bi kot servis informacij vsem medijskim hišam lahko dodali tudi to, a so se bolj kot na podrobnosti o montažnem mostu, ki ga je postavila Slovenska vojska, osredotočili na višino škode, ki jo je povzročilo neurje s točo.

»Že zakon opredeljuje, da v krizni situaciji obveščajo elektronski mediji, saj je problem časopisa, da izide en dan kasneje. Vsekakor pa imamo na terenu dopisnike. Obveščanje več ali manj poteka preko regijskih centrov za obveščanje, članek seveda omeni SV, če kakorkoli pomaga v nesreči.«⁵² Dnevnikova dopisnica na terenu v primeru neurja s točo v Kozjem, kjer je sodelovala tudi Slovenska vojska, je Mojca Grušovnik, ki je v svojem članku (Dnevnik, 25.07.2005, S potovalko bežala pred blatom) poročala o močnem deževju s točo in številnih plazovih, ki so povzročili največ škode v občini Kozje in Podčetrtek. Avtorica pritegne pozornost bralca že s podnaslovom: »na Kozjanskem najstarejši prebivalci ne pomnijo takega besnenja narave, Ortnice odtrgane od sveta« (Grušovnik, Dnevnik, 25.07.2005). Ta drugi del podnaslova dobi svojo vsebino v enem od odstavkov članka, ki pravi: »Nekaj kilometrov stran leži vas Ortnice, ki je bila zaradi podrtega mostu odrezana od sveta. Vojaki so včeraj že začeli postavljati pontonski most.« (Grušovnik, Dnevnik, 25.07.2005) Podrobnosti dopisnica ni navedla, a že sam naslov članka nakazuje na vsebino, katere poudarek bo/je na izpovedi prizadetih prebivalcev. Predpostavljala sem, da novinar vsaj omeni sodelovanje Slovenske vojske, ne posveča pa temu več kot nekaj vrstic članka. Je pa zanimivo, da naslednji dan ista dopisnica (Dnevnik, 26.07.2005, Eržikine hiše le ne bo treba podreti) piše: »Od nedelje zvečer

⁵² Intervju z Domnom Caharijasom, novinarjem Dnevnika, Ljubljana, 20.09.2005.

tudi vasica Ortnice ni več odrezana od vasi. Takoj po neurju, ki je podrlo most, so morali gasilci skakati čez potok, da so lahko prišli do kmetij, zdaj pa tam že stoji pontonski most.« (Grušovnik, Dnevnik, 26.07.2005) V tem članku avtorice omenja le gasilce (v odstavku prej še cestarje) in pa že postavljen pontonski most, za katerega pa bralec, če ni prebral njenega članka dan poprej, ne ve, da ga je postavila Slovenska vojska.

Dopisniki dnevnega časopisa z največjo naklado Dela pišejo o silovitem neurju s točo prvič 23.07. (Delo, 23.07.2005, Huda ura ni prizanašala). Dopisnik Utenkar, ki pokriva področje Kozjanskega, piše: »V občinah Kozje in Podčetrtek so se že pred nočjo zbrali člani kriznih štabov, prvi, ki so pomagali številnim prebivalcem med Virštanjem in Kozjim, pa so bili prostovoljni gasilci. Občinski možje so takoj aktivirali posameznike, ki imajo delovne stroje, tako da so nekatere lokalne ceste usposobili že ponoči, kar nekaj zaselkov pa je bilo danes še odrezanih od sveta. Med njimi tudi dobršen del Ortnice, ki je na mejnem območju med Kozjim in Podčetrtkom. Tam je hudourniški potok Buča odnesel kar trden betonski most.« (Utenkar, Delo, 23.07.2005) Zgodba o neurju s točo in odpravljanju posledic se nadaljuje v ponedeljek (Slovenske novice, 25.07.2005, Neurje odneslo enoletni proračun), ko dopisniki s Kozjanskega, iz Slovenske Bistrice, Tržiča in Črnomlja v članku opisujejo razmere na prizadetih območjih, prednostno omenjajo prostovoljne gasilce in člane kriznih štabov. V delu članka, ki je namenjen neurju s točo v Kozjem dopisnik pravi: »Nekaj zaselkov je bilo še v soboto popoldne in zvečer odrezanih od sveta. Med njimi tudi zaselek Ortnice v občini Kozje. Tam je Buča spodkopala kar trden betonski most, Slovenska vojska pa je obljubila, da bo čim prej namesto podrtega betonskega mostu postavila začasnega pontonskega« (citat iz Slovenske novice, 25.07.2005). Dva dni kasneje (Delo, 27.07.2005, Hudourniki in gasilci so stalnica) Delov dopisnik Danilo Utenkar piše najprej o članih prostovoljnih gasilskih društev, ki so tudi ob zadnji nevihti opravili izjemno delo. »Na Kozjanskem se je izkazala tudi Slovenska vojska, ki je v zaselku Ortnice že naslednji dan po katastrofi postavila pontonski most« (Utenkar, Delo, 27.07.2005). V analizi pisanja časnika Delo o neurju s točo, predvsem o škodi v Kozjem in Slovenski vojski, ki je postavila montažni most, se bom osredotočila predvsem na to, da se med enotami zaščite in reševanja najprej omenja prostovoljne gasilce in ostale člane (državne in regijske) Civilne zaščite ter občinske štabe, šele nato, če sploh, pa Slovensko vojsko, ki je s postavitvijo montažnega mostu sodelovala pri odpravljanju posledic neurja in tako omogočila krajanom Ortnic povezavo s svetom.

Med tiskanimi mediji sem analizirala še pisanje novinarja Jagera za časnik Večer. »Številne kraje so v petek prizadela neurja, kakršnih ne pomnijo niti najstarejši« (Jager, Večer, 25.07.2005) je uvod v prvi od dveh člankov o posledicah neurja s točo. Večer je veliko pozornosti namenil predvsem škodi na cestah, hišah, mostovih in drugi infrastrukturi (Večer, 25.07.2005, Toča je padala tako na gosto, da nisi videl prsta pred seboj). Neurja so povzročila ogromno škodo, v sanacijo le-te pa je vključena tudi Slovenska vojska. »Občini Podčetrtek in Kozje te dni spominjata na velikansko gradbišče. Odprava posledic petkovega neurja poteka s polno paro. Delavci popravljajo poškodovane ceste in plazovita območja, pri zaselku Ortnice pa je vojska postavila pontonski most« (Jager, Večer, 26.07.2005). Čeprav se Jager osredotoči na ugibanja o višini škode in predvsem na škodo na kmetijskih površinah, pa ne pozabi omeniti škode na cestah in uničenih mostovih, ter posledično sodelovanja Slovenske vojske.

Medijski pogled analiziranih tiskanih medijev na sodelovanje Slovenske vojske pri odpravljanju posledic neurja v Ortnicah kaže, da so vsi trije namenili nekaj medijske pozornosti Slovenski vojski in postavitvi montažnega mostu, so se pa premalo osredotočili na same vojake in tehnologijo. Opaziti je, da se večkrat kot Slovensko vojsko omenja Civilno zaščito in gasilce ter njihovo delo, ki naj bi ga po mojem mnenju bralci že dodobra poznali, saj ob vsaki nesreči priskočijo na pomoč, po drugi strani pa so prav ti reševalci tisti, ki jih ljudje najbolj poznajo. V analiziranem primeru v tiskanih medijih tudi ni izjav reševalcev (niti vodje intervencije), novinarji dopisniki največ pozornosti namenjajo ogroženim prebivalcem, še grozečim nevarnostim in ocenjevanju škode. Že res, da je za ugled pomembna fizična prisotnost vojske ob naravni nesreči, pa vendar je pomoč Slovenske vojske tako zelo redka⁵³, da bi ji mediji morali posvečati več pozornosti. Če želi vojska krepiti svoj ugled in s tem večati svojo legitimnost, bo morala še dodatno poskrbeti za svojo medijsko predstavitev. »Vojska si legitimiteto pridobiva v naravnih katastrofah, tudi v tujini, kar je skoraj bolj pogosto, kot doma. To je nekaj najbolj svetlega, kar lahko počne vojska v mirnodobnem času. Prispevek o vojski, ki pomaga ljudem, je nenadomestljiva reklama za ugled vojske. Že s tem, ko so bili prisotni, skrbijo za svoj ugled.«⁵⁴

Zgolj za primerjavo sem analizirala tudi članek avtorice Valerije Šket-Jarm (Slovenska vojska, 12.08.2005, Inženirci povezali vaščane Ortnice s svetom), ki v uvodu najprej pove, da

⁵³ Pripadniki 14. inženirskega bataljona so sodelovali pri popravilu škode po vseh večjih neurjih ali plazovih. Več mostov je bilo postavljenih v Savinjski dolini, ena najzahtevnejših nalog pa je bila postavitve mostov v Logu pod Mangartom in na Predelu (Šket-Jarm, Slovenska vojska, 12.08.2005).

⁵⁴ glej opombo 37.

ima Slovenska vojska pripravljene načrte za ukrepanje ob naravnih nesrečah. »V te je vključen tudi 14.inženirski bataljon, predvsem z mostovi compact in gradbeno mehanizacijo, v izjemnih primerih pa lahko postavijo tudi most eurobridge, in sicer ko sta pomembna reševanje življenj in preprečevanje nastanka večje škode.« (citac iz Šket-Jarm, Slovenska vojska, 12.08.2005) Pri odpravljanju posledic neurja v Kozjem so pripadniki Slovenske vojske prvič⁵⁵ neposredno sodelovali kot organizatorji, izvajalci in nadzorniki, saj je bilo treba most čim hitreje postaviti.

Slika 6.2.2.2: Postavljanje mostu v Ortnicah. Vir: Revija Slovenska vojska, 12.08.2005.

Kako so o sodelovanju Slovenske vojske pri odpravljanju posledic neurja poročali elektronski mediji? TV Slovenija je prva poročila o neurju s točo objavila še isti večer v informativni oddaji Odmevi (TV Slovenija, 22.07.2005, Prispevek o neurjih po Sloveniji), ko se je voditeljici Janji Koren, ki je v uvodu strnila dogajanje po Sloveniji po neurju s točo, v živo s Kozjanskega javljala dopisnica Nada Kumer. »Neurje je najhuje besnelo na območju Virštanja in Lesičnega, v občinah Podčetrtek in Kozje pa so že vzpostavili krizna štaba. V Dobležiču je plaz odnesel hišo, še ena pa je ogrožena. Več drugih je odrezanih od sveta. Prebivalce so pravočasno izselili. Zaradi slabih razmer imajo tudi gasilci, pripadniki CZ in cestarji težave.« (Kumer, Odmevi, 22.07.2005) Radio Slovenija v večerni informativni oddaji Zrcalo dneva objavi izjavo župana občine Kozje, ki navaja, da so na delu vsi gasilci (enote prostovoljnih gasilskih društev iz Občine Kozje in iz sosednjih občin), druge enote, policija in cestarji. V prvih javljanjih podrti most še ni bil omenjen. Naslednji dan po neurju s točo sta Radio in Televizija Slovenija objavila že več (s)poročil. V popoldanskih Poročilih so objavili prispevek dopisnice Kumrove (Televizija Slovenija, 23.07.2005, O neurju na Kozjanskem) o

⁵⁵ Običajno so namreč delali v sklopu civilnih podjetij kot nadzorniki pri postavljanju mostu.

neurju na Kozjanskem, v katerem avtorica pove, da je voda podrla most in da je vas Ortnice odrezana od sveta. 3-minutni prispevek v Dnevniku avtorjev Kumer in Rovan (Televizija Slovenija, 23.07.2005, Odprava škode po neurju s točo) govori predvsem o posledicah neurja in tudi, da je podrti most vas Ortnice odrezal od sveta. Dopisnica se tudi v živo oglasi v informativno oddajo in sicer s sogovornikom, namestnikom poveljnika Civilne zaščite, ki oceni škodo in pove, da je z inženirskim bataljonom Slovenske vojske dogovorjeno, da bodo naslednji dan postavili montažni most do vasi Ortnice. Radio Slovenija je isti dan v informativni oddaji Danes do trinajstih objavil prispevek Mirana Korošca (Radio Slovenija, 23.07.2005, O neurju na Kozjanskem), v katerem se dopisnik javlja iz občine Kozje z izjavami domačina in predsednika krajevne skupnosti ter omeni, da so na delu gasilci in cestarji. Za vas Ortnice pa pove, da je odrezana od sveta. Tudi v tem radijskem prispevku še ni omenjena pomoč Slovenske vojske s postavitvijo montažnega mostu. Zgodba o neurju s točo in posledicah naravne nesreče se nadaljuje tudi naslednji dan v vseh informativnih oddajah RTV Slovenija. V napovedi prispevka v Dnevniku voditeljica Simona Rakuša pove, da je TV ekipa vojake obiskala med delom, nakar objavijo prispevek Nade Kumer (Televizija Slovenija, 24.07.2005, O mostu v Ortnicah). Prispevek dopisnica začne z: »Prav v Ortnicah je narava v petek zvečer najbolj silovito pokazala svojo moč. Narasel potok Buča je brezobzirno rušil vse pred sabo« (citat iz Kumer, TV Dnevnik, 24.07.2005). Sledi izjava prizadetega domačina. Nadaljuje dopisnica Kumrova: »Povsod odpravljajo posledice, porušeni most na cesti proti Bučam pa bodo nadomestili s pontonskim« (Kumer, TV Dnevnik, 24.07.2005). Temu sledi izjava poročnika Alojza Zupančiča iz 14.inženirskega bataljona. Takoj za tem se SV za pomoč zahvali župan občine Kozje Andrej Kocman. Prispevek zaključi dopisnica s posnetki porušenih cest. Ta prispevek je izmed vseh najbolj prikazal delo Slovenske vojske oziroma pomoč inženirskega bataljona v tej naravni nesreči, saj so sliko (kadri, ki pokrivajo prispevek v informativni oddaji Dnevnik) dopolnili s tehničnimi podatki, ki jih je podala pristojna oseba (poveljnik voda lansirnih mostov 14.inženirskega bataljona). S tem prispevkom, v katerem so uspešno združili sliko in besedo, so nedvomno povečali ugled Slovenske vojske, ki jo tokrat za spremembo niso prikazali le skozi tehnologijo pač pa tudi skozi vojake posameznike, ki so postavili montažni most. S tem so pomagali domačinom, krajanom Ortnice, ki so bili odrezani od sveta. V tem prispevku niso imeli glavne besede ogroženi prebivalci, pač pa prav vojaki, ki pomagajo. In prav to, kot pravi Možina⁵⁶, »prispevek o vojski, ki pomaga ljudem, je nenadomestljiva reklama za ugled vojske.«

⁵⁶ Glej opombo 37.

Komercialna televizija POP TV je neurje s točo prav tako začela spremljati še isti dan zvečer, ko so se v informativno oddajo 24Ur s terena oglašali dopisniki po Sloveniji (POP TV, 22.07.2005, Ogromna škoda na Kozjanskem) in poročali o povzročeni škodi. Sicer pa je neurje s točo na Kozjanskem spremljala celjska dopisnica Damjana Seme. V informativni oddaji 24UR so en dan po samem neurju objavili prispevek (POP TV, 23.07.2005, Neurje rušilo mostove), v katerem novinarka najprej pove, da je neurje trajalo skoraj eno uro, in uničilo številne kmetijske površine in vinograde. O toči najprej povpraša prizadete prebivalce. Nadaljuje dopisnica: »Zaradi porušenih mostov je nekaj ljudi še vedno odrezanih od sveta...« (Seme, 24Ur, 23.07.2005), nakar poda izjavo tudi pripadnik Civilne zaščite: »/p/rekinjena je edina povezava z vasjo Ortnice, katere prebivalci ne morejo priti do glavnih cest, zato je že stekla akcija, v kateri smo se dogovorili, da bo SV prevzela nadomestni most v našem skladišču v Rojah ter ga v naslednjih dneh skušala postaviti.« V prispevku sledi še izjava župana Kozjega o posledicah neurja, Semetova pa konča prispevek z oceno nastale škode. V napovedih informativne oddaje sem zasledila tudi krajši prispevek (Pop TV, 23.07.2005, Ogromna škoda na Kozjanskem), v katerem Semetova veliko pozornosti nameni reševalcem (predvsem gasilcem in CZ) ter porušenemu mostu v Ortnicah. Naslednji dan (POP TV, 24.07.2005, Škode po neurjih za več milijard) dopisnica Seme objavi izjavo poročnika Zupančiča o pomoči Slovenske vojske pri odpravljanju posledic neurja s točo. Dopisnica začne prispevek prav s tem, da je »Slovenska vojska v vasi Ortnice začela s postavljanjem mostu...« (citata iz Seme, 24Ur, 24.07.2005) in nadaljuje z izvlečkom pogovora s poveljnikom voda lansirnih mostov 14.inženirskega bataljona. V prispevku objavijo še izjavo domačina o uničenem pridelku, ter izjavi obeh županov o poškodovanih cestah in mostovih ter ostali infrastrukturi. Čeprav novinarji PopTV-ja v primeru nesreče največkrat največ pozornosti namenijo žrtvam oziroma ogroženim prebivalcem, je tokrat Semetova našla nekakšno pravilno razmerje med izjavami domačinov in izjavami reševalcev. Nenazadnje je kar precej medijskega prostora namenila tudi Slovenski vojski, če ne toliko z dolžino izjave poveljnika inženircev, pa s sliko, ko je s kadri postavljanja mostu pokrila še katero od izjav.

V primerjavi medijskega poročanja za ta primer sodelovanja SV v sistemu ZA-RE lahko zapišem, da je MORS na svoji spletni strani sporočilo o pomoči SV objavil šele 26.7.2005, medtem ko so elektronski mediji o dogodku poročali že pred tem. V prvih prispevkih po neurju so dopisniki zgolj napovedovali pomoč SV, ko pa se je SV dejansko pojavila na terenu, so s sliko in besedo to uspešno pokrili televizijski mediji. Delo na primer zgolj v enem stavku omenja sodelovanje SV, tudi Dnevnik levji delež članka namenja izpovedi prizadetih

prebivalcev. Caharijas⁵⁷ ob tem pravi: »Karkoli so vojaki naredili, se je objavilo v medijih. Na primer ob gašenju požarov, gorskih nesrečah, plazu je (bil) vedno omenjen vojaški helikopter, oziroma sodelovanje enot SV. Vojska, ki rešuje, se vedno omeni.« Res je, in kot pravi Korez⁵⁸, »/t/udi zgolj omemba vojske v prispevku ali članku je veliko, ni pomembna kvantiteta, pač pa kvaliteta, tudi zgolj en stavek v članku. Biti prisoten, to je tisto, kar šteje.«

Ob tem je smiselno dodati, da obstajajo tudi primeri medijske kritike dejavnosti akterjev zaščite in reševanja, ko se je vojska znašla v nezavidljivem položaju - sama je hotela sodelovati, prav tako je želela javnost, civilni organi (lokalnih) oblasti pa tega niso zahtevali v skladu z legitimno lastno presojo. Tak primer so bile poplave novembra 1998, podobno pa se je zgodilo v primeru poplavljanja reke Mure poleti 2005.

Na drugi strani je pozitivno dejstvo, da je marsikatera dejavnost oziroma pojav pripadnikov SV v 'nenavadnem' okolju (na primer pomoč deskarjem) omenjena vsaj na spletnih straneh Slovenske vojske; verjamem pa, da je takih dejavnosti še več (številni pripadniki SV sodelujejo v najrazličnejših humanitarnih dejavnostih in podobnih reševalnih akcijah), in bi se jim lahko namenilo še več (medijskega) prostora, saj je v končni fazi medij tudi internet.

⁵⁷ Glej opombo 52.

⁵⁸ Glej opombo 44.

7. SKLEP

Množični mediji, civilno okolje ter vojaško okolje so trije akterji, ki imajo v okviru enega odnosa različne interese. Mediji zbirajo, preverjajo in posredujejo informacije iz vojaškega civilnemu okolju, civilno okolje prek medijev izvaja nadzor nad oboroženimi silami, oborožene sile pa informirajo, prepričujejo, izvajajo psihološke manipulacije in dopuščajo civilni nadzor nad OS.

Most med Slovensko vojsko in civilno družbo predstavljajo pripadniki stalne ter rezervne sestave, ki s svojim delom zagotavljajo legitimnost organizacije v družbi. Projekt PROVOJ zagotavlja transparentnost dela ter življenja v Slovenski vojski – pripadniki so s kakovostnim delom in primernim vedenjem najprimernejši promotorji v civilnem okolju. Sodelovanje z okoljem si Slovenska vojska krepi v sodelovanju z mediji (četrto vejo oblasti oz. sedmo silo), s tem pa povečuje svoj ugled.

Slovenska vojska ima v svojih dejavnostih dejansko zelo malo priložnosti ter možnosti, s katerimi lahko pride v stik s civilno javnostjo. Sem štejemo priložnosti, ko se enote z opremo pokažejo širši javnosti, oziroma ko se vojska prikazuje in dokazuje zgolj s pozitivne strani. Bolj realističen pogled v/na vojsko dobimo ob sodelovanju le-te v nesrečah, kjer ima vojska:

- prvič: direktni stik z ogroženim civilnim prebivalstvom brez političnega ali medijskega posredovanja,
- drugič: stik s širšo javnostjo skozi predstavitev svoje dejavnosti v medijih.

Zakon pravi, da je vojsko in obrambna sredstva mogoče uporabiti za zaščito, reševanje in pomoč, če razpoložljive sile in sredstva ne zadoščajo za nujno reševanje ter pomoč, in če vojska ni nujno potrebna pri opravljanju obrambnih nalog. O sodelovanju Slovenske vojske pri zaščiti in reševanju odloča vlada, v nujnih primerih pa minister za obrambo na predlog poveljnika Civilne zaščite oziroma načelnik Generalštaba Slovenske vojske po pooblastilih ministra za obrambo. Naloge zaščite, reševanja in pomoči pripomorejo k ugledu vojske v očeh javnosti, ki prek javnega mnenja vpliva na legitimnost delovanja in obstoja organizacije. Tesna povezava vojske s civilnim okoljem, ki jo zagotavljajo naloge zaščite in reševanja, lahko zelo pripomore k temu.

Od dejavnikov, ki pomembno vplivajo na način ter obseg vključevanja Slovenske vojske v naloge zaščite, reševanja in pomoči, se kot posebej pomembni kažejo trije:

- usposobljenost pripadnikov in enot za izvajanje nalog,
- pripravljenost za ukrepanje ter interes civilne sfere,
- pričakovanja javnosti glede vključevanja vojske v primeru naravnih in drugih nesreč.

Na podlagi prebrane literature lahko potrdim prvo hipotezo 'Vojska v postmodernem obdobju, ko večino nalog opravi izven meja svoje države (mirovne operacije), nima stika z lastnim civilnim prebivalstvom, zato je pomoč vojske pri naravnih nesrečah oziroma zaščiti in reševanju med najpomembnejšimi dejavniki njene legitimnosti, saj le-to pripomore k njeni javni podobi'. Vsi postmoderni trendi, ki se pojavljajo v oboroženih silah industrijsko razvitih držav, so namreč prisotni tudi v Slovenski vojski. Eden od trendov oziroma novih nalog in vlog oboroženih sil je tudi sodelovanje v mirovnih operacijah v tujini, kar velja tudi za Slovensko vojsko. Prav tako v postmoderne trende, povezane z mojo diplomsko nalogo, štejemo strukturo (manjša poklicna vojska), nove naloge (zaščita in reševanje), odnos med mediji in vojsko ter odnos javnosti do oboroženih sil. Vojska dejansko velik del nalog opravi izven meja svoje države v mirovnih operacijah in posledično nima stika z lastnim civilnim prebivalstvom. Je pa za vojsko kot institucijo zelo pomembno, da vzpostavi dober odnos z lokalnim okoljem, kajti v tem okolju živi in dela. Dejstvo je, da naloge zaščite, reševanja in pomoči pripomorejo k ugledu vojske v očeh javnosti, ki prek javnega mnenja vpliva na legitimnost delovanja in obstoja organizacije. Tesna povezava vojske s civilnim okoljem, ki jo zagotavljajo naloge zaščite in reševanja, k temu lahko prispeva ogromno pozitivnih učinkov in sinergij.

Že teoretično, in še posebej v praksi, pa se velikokrat pokažejo omejitve. Že splošne zakonske omejitve pomenijo določeno omejitev pri angažiranju slovenske vojske v zaščiti in reševanju. A tega problema systemske in organizacijske narave v diplomski nalogi dodatno ne razčlenjujem. Osnovna predpostavka je, da v nalogah zaščite in reševanja Slovenska vojska mora uravnotežiti pomoč, svojo pripravljenost, opremo in potrebe ogroženih ljudi. V vseh primerih je pod neposrednim nadzorom sistema zaščite in reševanja, kot drugega stebra sistema nacionalne varnosti. Nekateri vojaki, ki so sodelovali v nalogah zaščite, so se počutili odrinjene oziroma imeli občutek marginalne vloge. Navadno so mediji tisti, ki ignorirajo vojaško sodelovanje v takih nalogah, kajti nekaj helikopterjev ter vod vojakov na dolžnosti ne predstavlja velikega prispevka v smislu kvantitete in opaznosti.

V svoji nalogi sem analizirala dva primera sodelovanja Slovenske vojske pri zaščiti in reševanju, s katerim ima torej vojska (skozi predstavo svoje dejavnosti v medijih) stik s širšo javnostjo. Pri verifikaciji druge hipoteze bom tako upoštevala predvsem analizo obeh medijskih pogledov. Za primera sodelovanja helikopterja SV pri gašenju požara v Trenti in postavitve montažnega mostu v Ortnicah lahko rečem, da je bila Slovenska vojska deležna osnovne medijske pozornosti.

Helikopterski bataljon je v javnosti ena izmed najbolj znanih enot SV, saj ga civilno prebivalstvo pozna predvsem po njihovi pomoči pri različnih elementarnih nesrečah, reševanju ponesrečenih planincev v gorah in gašenju požarov. Mediji so požar v Trenti prikazali kot nesrečo, sodelovanje Slovenske vojske pri zaščiti in reševanju pa kot prisotnost s tehnologijo (vojaškim helikopterjem) in ne toliko z ljudmi (vojaki, ki pomagajo). Obenem se je za pravilno izkazala trditev: večja kot je frekvenca določenega tipa (naravne) nesreče, na primer reševanje s helikopterjem v gorah ali gašenje požara s pomočjo vojaškega helikopterja, oziroma pojavljanja Slovenske vojske kot akterja pri zaščiti in reševanju na tem področju, manj mediji poročajo o tem. Ni pa v vseh medijih enako. Novinarji trdijo, da je SV vedno omenjena, če sodeluje pri zaščiti in reševanju, oziroma nesreči, ki je medijsko »pokrita«, torej ji uredništva namenijo pozornost. Največkrat v takih primerih novinarji prej objavijo sodelovanje vojske, kot pa denimo MORS pošlje sporočilo, da v nesreči pomaga tudi SV. V analizi medijskega pogleda lahko ugotovim, da so v medijih ob nesrečah ostale enote zaščite in reševanja vedno omenjene kot enote (gasilci, CZ, policija, ipd.), le Slovenska vojska se največkrat omenja zgolj skozi tehnologijo oziroma sredstva, s katerimi pomaga, na primer s terminom 'vojaški helikopter'. Novinarji vse prevečkrat prej kot vojsko omenijo gasilce oziroma civilno zaščito, in prej kot vojake posameznike vojaško tehnologijo.

V primeru postavitve montažnega mostu, ko je prav tako vojska opravljala nalogo v okviru zaščite in reševanja, novinarji omenjajo tudi dejansko število pripadnikov Slovenske vojske, četudi največ pozornosti namenjajo ogroženim prebivalcem in ocenjevanju škode. Že res, da je za ugled pomembna fizična prisotnost vojske ob naravni nesreči, pa vendar je pomoč Slovenske vojske tako zelo redka, da bi ji mediji morali posvečati še več pozornosti.

Drugo hipotezo 'Vsako sodelovanje Slovenske vojske pri zaščiti in reševanju je deležno medijske pozornosti' lahko torej potrdim le deloma oziroma za analizirana primera

sodelovanja Slovenske vojske pri zaščiti in reševanju dokazujem, da je bila Slovenska vojska deležna precejšnje medijske pozornosti.

Vojska je zelo sprejemljiva za lokalno prebivalstvo v mednarodnih mirovnih misijah. Kaj pa v lastnem civilnem okolju? To je najlažje izmeriti z nalogo sodelovanja Slovenske vojske v nalogah zaščite, reševanja in pomoči ob naravnih in drugih nesrečah. Ker pa so naravne in druge nesreče omejene v večini primerov na majhen prostor in malo ljudi, tu nastopijo mediji kot posredniki, saj imajo le oni možnost prenašanja informacij in popularizacije dogodka. Mediji namreč delujejo kot 'ojačevalci' sporočil: hipno so sposobni mnogim povedati, kar bi sicer vedeli le nekateri. Še več, celo sami so sposobni proizvajati sporočila, ki jih brez njih sicer sploh ne bi bilo. Če si vojska želi predstavitve v medijih in posledično sprejemljivosti v lastnem civilnem okolju, mora uporabiti Službo za odnose z javnostmi (SOJ) za prikaz tega sodelovanja oziroma določenega dogodka, pravzaprav vseh nalog vojske na ustrezen način. To je bilo moje pričakovanje, ugotovila pa sem sledeče: vojska, njena tesna povezava s civilnim okoljem, ki jo ima v primerih zaščite in reševanja - ko pomaga ljudem - je v medijih bodisi predstavljena ekstenzivno s strani SOJ, obstajajo pa tudi situacije, ko mediji sami pišejo o vojski. Iz tega gre sklepati, da SOJ ni nujno tisti instrument, preko katerega poteka komunikacija z mediji, po drugi strani pa mora vojska imeti lasten dostop do medijev!

Ena od možnosti za dodaten medijski prikaz sodelovanja vojske v nalogah zaščite, reševanja in pomoči so intervjuji z vojaki, ki so dejansko pomagali, in ne le z ostalimi predstavniki Civilne zaščite. A tu se pojavi problem, saj kot vemo, lahko slovenski vojaki svobodno govorijo samo z dovoljenjem pooblaščenih in/ali pod njihovim nadzorom. Druga možnost in najbolj sprejemljiva je ta, da bi morala SOJ GŠ SV po nesrečah, v katerih sodeluje (pomaga) večje število vojakov (ne glede na vojaško tehnologijo in sredstva) poslati medijem dodatna sporočila o svojih aktivnostih. Ni nujno, da bodo mediji to vedno oziroma množično objavili (v skladu s profesionalnim merili objavljalivosti oziroma novičarsko vrednostjo dogodkov), pa vendar bodo vojaki slej ali prej vidni v medijih, vsaj v enem, bržkone lokalnem mediju. Vsekakor pa drži dejstvo, da z neposrednim delovanjem na terenu mimo Službe za odnose z javnostmi vojska povečuje svojo legitimnost, saj vzpostavlja neposreden stik s civilnim prebivalstvom.

Iz analiziranih primerov lahko razberemo, da novinarji ravnajo po lastni presoji ter da so nekateri bolj osveščeni – vedo, da morajo javnosti sami sporočati, kako vojska funkcionira v javnosti. V novinarstvu obstajata dve situaciji: ko imaš informacij preveč ali pa jih sploh nimaš.

Po načelih Smernic za odnose z javnostmi bi bilo pričakovati, da preko te službe priteka ogromno informacij oziroma sporočil. Le-ta pa so na žalost novinarjev in urednikov v veliki večini protokolarne narave. Za kar nekaj dogodkov po pričevanju novinarjev sploh ni bilo sporočila za javnost, v katerem bi (še posebno velja za sodelovanje vojske pri zaščiti in reševanju) novinarji dobili točne podatke o poteku dogodka ali samem reševanju. Na drugi strani je pozitivno dejstvo, da je marsikatera dejavnost oziroma pojav pripadnikov SV v 'nenavadnem' okolju (na primer pomoč deskarjem) na spletnih straneh Slovenske vojske vsaj omenjena; verjamem pa, da je takih dejavnosti še več (številni pripadniki SV sodelujejo v najrazličnejših humanitarnih dejavnostih in podobnih reševalnih akcijah), in bi se jim lahko namenilo še več (medijskega) prostora, saj je v končni fazi medij tudi internet.

Obveščanje javnosti je za vojsko priložnost za povečanje kooperativnosti, partnerskega dela, medsebojnega zaupanja ter podpore javnosti, ki je temelj za doseganje kakovostnih rezultatov dela. Javna podoba vojske vpliva na njeno legitimnost, kajti če vojska pomaga ljudem in podoba ni zabrisana, je posledično legitimnost vojske večja. Odnos do okolja se gradi prav skozi vse naloge vojske, ki so si med seboj zelo različne, prav tako jih različno obravnavajo mediji. V obeh analiziranih primerih je bila pomoč vojske ljudem vidna. Vojska si je posledično v in po obdobju nesreče ustvarila pozitivno javno podobo, kar je vplivalo na njeno večjo legitimnost ter vojsko uvrstilo v sam vrh institucij, ki imajo najvišjo stopnjo zaupanja v državi. Legitimnost lahko merimo z indikatorjem vrednosti zaupanja v vojsko po podatkih javnomnenjske raziskave Politbarometer. Drug indikator je javnomnenjska raziskava Nacionalna in mednarodna varnost, katere rezultati kažejo, da Slovenci kot glavno nalogo vojske v družbi smatrajo pomoč le-te v primeru naravnih nesreč. Stopnja zaupanja v vojsko narašča takrat, ko je (bila) le-ta vidna v javnosti, zato tretjo hipotezo 'Medijska predstavitev Slovenske vojske v primerih zaščite in reševanja pripomore k njeni večji legitimnosti' lahko potrdim.

Ob hitri analizi poročanja medijev o nalogah Slovenske vojske je evidentno, da se Slovenska vojska vsekakor precejkrat pojavlja v medijih, a poročanje o petih nalogah ni uravnoteženo. Pozornost medijev nasploh vzbujajo predvsem naslednje dejavnosti Slovenske vojske:

- sodelovanje na mirovnih misijah,
- zaposlovanje,
- opremljanje
- reorganizacija vojske.

Tudi delo uslužbencev na Ministrstvu za obrambo je eno tistih, ki izrazito privlačijo pozornost javnosti in medijev. Velja tudi, da je "povpraševanje" po novicah, ki razkrivajo napake na Ministrstvu za obrambo, veliko večje od tistega, ki išče pozitivne strani obrambnega resorja. Nacionalne varnostne organizacije in oborožene sile so tako pogosto tarča preiskovalnega, pa tudi aferškega novinarstva. Prav medijski pohlep po aferških novicah velikokrat onemogoča, da bi bila vojska v primeru naravnih nesreč deležna večje medijske pozornosti. Drugi osnovni problem je pomanjkanje uradnih virov. Ko/če mediji informacije ne dobijo od vojske, si poiščejo druge vire, to pa privede mnogokrat do netočnih informacij oz. celo do različnih špekulacij. Manj kot je na voljo pravih informacij o vojski in o njeni identiteti, več je možnosti, da bo njen imidž v javnosti razvrednoten in vizija realne podobe nejasna. V analiziranih primerih sodelovanja Slovenske vojske pri zaščiti in reševanju najbrž vojaki, ki so pomagali, tudi niso bili pristojni za podajanje informacij, a tudi ostali nadrejeni niso storili tega. Novinarji so se zadovoljili z izjavo vodje intervencije, javnost z izjavami ogroženih prebivalcev, vojaki, ki so pomagali, pa bi radi videli večji prikaz njihovega sodelovanja (kot vojakov) v medijih.

Da bo vojska obdržala tako nujen stik s svojim civilnim prebivalstvom in ostala legitimna ter aferške novice ne bodo predstavljale levjega deleža novic o vojski in obrambnem ministrstvu, bo morala Služba za odnose z javnosti Generalštaba Slovenske vojske v prihodnosti še več 'bombardirati' medije z novicami o svojih dejavnostih, predvsem v primeru nesreč oziroma zaščite in reševanja. Dogodki za promocijo Slovenske vojske niso le dnevi odprtih vrat, sejmi, menjave kontingentov na mirovni misiji, PR poteka tudi, ko so ljudje v stiski. Morda bo najprej treba odpraviti organizacijsko (zakonsko) oviro, a vsekakor bo SV morala priti v podzavest državljanov kot tisto, ki rešuje in zbuja zaupanje.

8. VIRI IN LITERATURA

Knjige in zborniki:

- 1) Anžič, Andrej (1997) Varnostni sistem RS. Ljubljana: Časopisni zavod Uradni list.
- 2) Bric, Roman (2002) Interno komuniciranje v oboroženih silah. Magistrsko delo. Ljubljana: FDV.
- 3) Day, Louis Aluin (2000) Ethics in Media Communications: Cases and Controversis. California: Wadsrowth Publishing Company.
- 4) Edmunds Timothy ur. (2002) Democratic control of the military in postcommunist Europe: guarding the guards. New York: Palgrave.
- 5) Erjavec, Karmen (1998) Koraki do kakovostnega novinarskega prispevka. Ljubljana: Jutro.
- 6) Gow, James (1992) Legitimacy and the Military. London: Pinter Publishers.
- 7) Grošelj, Klemen (2004) Kognitivno-institucionalna analiza kriznega upravljanja in vodenja (primer nesreč v Sloveniji). Magistrsko delo. Ljubljana: FDV.
- 8) Grošelj, Klemen in Svete, Uroš (2004) Potres v Posočju aprila 1998 V: Krizno upravljanje in vodenje v Sloveniji /uredil Marjan Malešič. Ljubljana : FDV.
- 9) Gruban, Verčič in Zavrl (1997) Pristop k odnosom z javnostmi. Pristop.
- 10) Holm, Jason D. (2002) Get over it! Repairing the Military's Adversarial Relationship with the Press. V: Military Review. Kansas: Fort Leavenworth.
- 11) Jelušič, Ljubica (1997) Legitimnost sodobnega vojaštva. Ljubljana: FDV.
- 12) Juhant, Barbara (2002) Krizni odnosi z javnostmi ob naravnih in drugih nesrečah ter psihološki vidiki nesreč. Diplomsko delo. Ljubljana: FDV.
- 13) Kokalj, Alenka (2004) Novinarji in predstavniki za odnose z javnostmi kot njihovi viri. Diplomsko delo. Ljubljana: FDV.
- 14) Kotnik-Dvojmoč, Igor (2002) Preoblikovanje oboroženih sil sodobnih evropskih držav. Ljubljana: FDV.
- 15) Langer, John (1998) Tabloid Television: Popular Journalism and the 'Other News'. London, New York: Routledge.
- 16) Maksimovič, Meta (1991) Tiskovna konferenca: specifičen PR pristop. Ljubljana: Tiskovno središče.
- 17) Malešič, Marjan ur. (2002) Nacionalna in mednarodna varnost : iz obramboslovnih raziskav III. Ljubljana: FDV.

- 18) Malešič, Marjan ur. (2004) Krizno upravljanje in vodenje v Sloveniji. Izzivi in priložnosti. Ljubljana: FDV.
- 19) McLoughlin Barry (1996) Risk and Crisis Communications. Washington, Ottawa: McLoughlin Multimedia Publishing Ltd.
- 20) Možgan, Miriam, Burgar, Tadej, Sila, Aleš (2000) Public Relations From the View od Governmental Departments – The Case of the Slovenian Ministry of Defence. V Marjan Malešič (ur.) International Security, Mass Media and Public Opinion, 183-186. Ljubljana: Faculty of Social Sciences.
- 21) Možgan, Mirjam et al. (2001) Smernice MORS za odnose z javnostmi. Ljubljana: Služba za odnose z javnostmi MORS.
- 22) Novak, Božidar (2000): Krizno komuniciranje in upravljanje nevarnosti – Priročnik za krizne odnose z javnostmi v praksi. Ljubljana: Gospodarski vestnik.
- 23) Perko, Tanja (2004) Mediji kot posrednik med vojaškim in civilnim okoljem. Magistrsko delo. Ljubljana: FDV.
- 24) Prezelj, Iztok (1997) Komuniciranje med OS in javnostjo. Diplomsko delo. Ljubljana: FDV.
- 25) Rupnik, Andrej (2003) Odnos med oboroženimi silami in množičnimi mediji. Seminarska naloga. Ljubljana: FDV.
- 26) Smith, Harvey J. (1999) Teach Yourself Public Relations. London: Hadder&Stoughton.
- 27) Vreg, France (2000) Politično komuniciranje in prepričevanje. Ljubljana: FDV. Knjižna zbirka Javnost.
- 28) White, Jon in Mazur, Laura (1998) Strategic Communications Management: Making Public Relations Work. Harlow: Adison-Wesley Publishing Company.
- 29) Žnidaršič, Erika (2003) Televizijsko poročanje o nepredvidljivih dogodkih. Diplomsko delo. Ljubljana: FDV.

Članki v revijah oz. zbornikih:

- 30) Bašič-Hrvatina S. (2000/2001) Medijski hrošč. V: UJMA: 397-400.
- 31) Brauchle, G., Hotzendorfer C., Beck T., Juen B. (2001) Pozabljena nevarnost: obremenitvene reakcije reševalcev. V: UJMA: 406.
- 32) Bric, Roman (2000) Mediji in vojska. V: Slovenska vojska. Letnik VIII/8, str. 4-8.
- 33) Grošelj Klemen (2003/04) Potres v Posočju leta 1998. V: UJMA: 231-232.

- 34) Grmek, Meta (2004) Mednarodna konferenca v Poljčah o nevojaških grožnjah. Revija Slovenska vojska, XII/6, str. 5-7.
- 35) Jelušič, Ljubica (2005) Domestic military assistance: the case of Slovenia. V Timothy Edmunds in Marjan Malešič (ur.) Defence transformation in Europe: evolving military roles. Amsterdam etc.: Ios Press.
- 36) Karba, Jasmina (1995) Obveščanje ob velikih nesrečah. V: UJMA: 277-279.
- 37) Lagadec P. (1997): Learning Process for Crisis Managment in Comlex Organizations. V: Journal of Contingencies and Crisis Managment Vol 5(1): 24-31.
- 38) Lovejoy, James Kevin (2002) Improving Media Relations. V: Military Review. Kansas: Fort Leavenworth.
- 39) Perko, Tanja (2005) Med morati in moči. V: Revija Obramba. Letnik 37/8, str. 45-48.
- 40) Poler Kovačič, Melita (2002) Vplivi odnosov z mediji na novinarski sporočanje proces. V: Teorija in praksa 39(5), 766-785.
- 41) Polič, Marko (1999) Komuniciranje z javnostjo ob nesrečah. V: UJMA: 350-355.
- 42) Prezelj, Iztok (1997) Komuniciranje med oboroženimi silami in javnostmi. V: Teorija in praksa, let. 34, 6, str. 1020-1034.
- 43) Repovš, Grega (1998) Civilna zaščita in odnosi z javnostmi. V: UJMA: 224-227.
- 44) Šabec, Zdena (2000) Vizija promocije Slovenske vojske v javnosti. V: Bilten Slovenske vojske, št.1, str: 149-163.
- 45) Šket, Valerija (2004) Slovenci se počutimo vedno bolj varne. V: Revija Slovenska vojska, XII/1, str. 6.
- 46) Venable, Barry E. (2002) The Army and the Media. V: Military Review. Kansas: Fort Leavenworth.
- 47) Vešnar, Marjan (2000) Odnosi med vojsko in mediji. V: Revija Slovenska vojska, VIII/7, str. 2.

Novinarski prispevki:

- 48) Alič, Jani (2005) Berebica nad Trento v plamenih. Dnevnik, 07.04.2005.
- 49) Alič, Jani (2005) Pogorišče na pobočju Berebice. Dnevnik, 08.04.2005.
- 50) Alijeski, Jaka (2001) Ko zračna konjenica priskoči na pomoč. Delo, 24.01.2001.
- 51) Dumančič, Mojca (2005) O požaru v Trenti. TV Slovenija, TV Dnevnik, 07.04.2005.
- 52) Grušovnik, Mojca (2005) Eržikine hiše le ne bo treba podreti. Dnevnik, 26.07.2005.
- 53) Grušovnik, Mojca (2005) S potovalko bežala pred blatom. Dnevnik, 25.07.2005.
- 54) Jager, Vasja (2005) Država naj prispeva takoj, ne čez en mesec. Večer, 26.07.2005.

- 55) Jager, Vasja (2005) Toča je padala tako na gosto, da nisi videl prsta pred seboj. Večer, 25.07.2005.
- 56) Kumer, Nada (2005) O mostu v Ortnicah. TV Slovenija, TV Dnevnik, 24.07.2005.
- 57) Kunšič, Mirko (2005) V ognju sto hektarjev Trente. Slovenske novice, 07.04.2005.
- 58) Močnik, Blaž (2005) Požar je ukročen. Delo, 08.04.2005.
- 59) MORS, Služba za odnose z javnostmi - Sporočila o dogajanju v enotah SV (2005) Pripadniki 14. inženirskega bataljona postavili montažni most do zaselka Ortnice, 26.07.2005.
- 60) POP TV (2005) Najprej neurje, nato požari, 22.07.2005.
- 61) POPTV (2005) V Trenti še vedno gori. 24ur, 07.04.2005.
- 62) Radio Slovenija (2005) Izjava župana občine Kozje, Zrcalo dneva, 22.07.2005.
- 63) Radio Slovenija (2005) Prispevek Milana Korošca o neurju na Kozjanskem, Danes do trinajstih, 23.07.2005.
- 64) RTVSLO (2005) Zagorelo v okolice Trente. Dogodki in odmevi, 06.04.2005.
- 65) RTVSLO (2005) Zagorelo v okolice Trente. TV Dnevnik, 06.04.2005.
- 66) RTVSLO (2005) Na kraju požara je policija. Danes do trinajstih, 08.04.2005.
- 67) RTVSLO (2005) Na kraju požara je policija. Dogodki in odmevi, 08.04.2005.
- 68) RTVSLO (2005) Na kraju požara je policija. TV Poročila, 08.04.2005.
- 69) RTVSLO (2005) Črna kronika – Zagorelo v okolice Trente, 06.04.2005.
- 70) RTVSLO (2005) Besnenje neviht po Sloveniji, 22.07.2005.
- 71) RTVSLO (2005) Odprava škode po neurju s točo, 23.07.2005.
- 72) RTVSLO (2005) Odpravljanje škode na Kozjanskem, 24.07.2005.
- 73) Seme, Damjana (2005) Neurje rušilo mostove. Pop TV, 24 Ur, 23.07.2005.
- 74) Seme, Damjana (2005) Odpravljanje škode po neurjih. Pop TV, 24 ur, 24.07.2005.
- 75) Seme, Damjana (2005) Ogromna škoda na Kozjanskem. Pop TV, 24 Ur, 23.07.2005.
- 76) Seme, Damjana (2005) Škode po neurjih za več milijard. Pop TV, 24Ur, 24.07.2005.
- 77) Slovenske novice (2005) Neurje odneslo enoletni proračun, 25.07.2005.
- 78) STA (2005) Škoda po petkovem neurju v Podčetrtku in Kozjem, 27.07.2005.
- 79) STA (2005) Škoda presegla milijardo, 27.07.2005.
- 80) STA (2005) Trenta: požar še ni pod nadzorom, 07.04.2005.
- 81) Šket Jarm, Valerija (2005) Inženirci povezali vaščane Ortnice s svetom. Slovenska vojska, 12.08.2005.
- 82) TV Slovenija (2005) Prispevek N. Kumer in G.Rovan o posledicah neurja na Kozjanskem, Dnevnik, 23.07.2005.

- 83) TV Slovenija (2005) Prispevek Nade Kumer o neurju na Kozjanskem, Poročila, 23.07.2005.
- 84) TV Slovenija (2005) Prispevek o neurjih po Sloveniji, Odmevi, 22.07.2005.
- 85) URSZR (2005) Požar v visokogorju, 08.04.2005.
- 86) Utenkar, Danilo (2005) Huda ura ni prizanašala. Delo, 24.07.2005.
- 87) Utenkar, Danilo (2005) Hudourniki in gasilci so stalnica. Delo, 27.07.2005.
- 88) Ž.B. (2005) Požar zanetila nepazljiva gospodinja? Delo, 07.04.2005.

Internetne strani:

- 89) Doktrina zaščite, reševanja in pomoči, <http://www.urszr.si/db/priloga/p577.pdf>,
<http://www.urszr.si/db/priloga/p125.pdf> (01.09.2005).
- 90) <http://www.media-forum.si/slo/izobrazevanje/komunikacijske-pravice/program-2001/povzetek-11/> (04.09.2005).
- 91) <http://www.media-forum.si/slo/izobrazevanje/komunikacijske-pravice/program-2001/povzetek-20/> (04.09.2005).
- 92) Letno poročilu Ministrstva za obrambo za leto 2004,
http://www.mors.si/pdf/2005/letno_porocilo_MO_2004.pdf (01.09.2005)
- 93) Množični mediji, <http://www.ff.uni-lj.si/biblio/Sociologijamm/Uvod%20v%20MM-pros.dok.doc> (01.09.2005).
- 94) Nacionalni program varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami,
http://www.sos112.si/slo_win/aktualno/nacprog.pdf (01.09.2005).
- 95) Nadzor nad SV,
http://www.siol.net/novice/default.asp?site_id=1&page_id=2&article_id=1204053113421896 (05.09.2005).
- 96) Novinarski kodeks,
http://www.rtv slo.si/modload.php?&c_mod=static&c_menu=1048035122
(01.09.2005).
- 97) Politbarometer: javnomnenjska raziskava,
<http://e-uprava.gov.si/ispo/politbarometer/zacetna.ispo?pregled=1> (01.12.2005).
- 98) Prve izkušnje helikopterske nujne medicinske pomoči,
http://www.mors.si/pdf/revija_sv/sv03_17.pdf (03.09.2005).
- 99) Resolucija o splošnem dolgoročnem programu razvoja in opremljanja SV,
http://www2.gov.si/zak/Akt_vel.nsf/bb4e2c79e4d137bac1256616002db419/c12565e2005e8311c1256ed10035d9d3?OpenDocument (01.09.2005).

100) Služba za odnose z javnostmi MORS,

http://www.mors.si/tiskovno_sredisce/arhiv/200001/t200001.htm (02.09.2005).

101) Uprava republike Slovenije za zaščito in reševanje, <http://www.urszr.si/> (02.09.2005).

Zakoni in dokumenti:

102) Aktiviranje zrakoplovov Slovenske vojske in helikopterjev Policije za nujne naloge zaščite, reševanja in pomoči ob naravnih in drugih nesrečah, nujno medicinsko pomoč ob nesrečah v cestnem prometu in v drugih primerih ter iskanje in reševanje zrakoplovov. Dokument 2003. Ljubljana: MORS, URSZR.

103) Zakon o medijih, Ur. List RS, št. 010-01/99-8/3.

104) Zakon o obrambi, Ur. list RS, št. 103/2004.

105) Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami, Uradni list RS, št. 212-07/91-3/3.

Intervjuji:

Intervju z Domnom Caharijasom, novinarjem Dnevnika, Ljubljana, 20.09.2005.

Intervju s Tjašo Doljak, novinarko v notranje-političnem uredništvu STA, Ljubljana, 27.09.2005.

Intervju z Janijem Muhičem, novinarjem POP TV, Ljubljana, 13.09.2005.

Intervju z Rokom Praprotnikom, novinarjem Dela, Ljubljana, 07.09.2005.

Intervju s Simonom Korezom, SOJ GŠ SV, Ljubljana, 08.09.2005.

Intervju s Petrom Paplerjem, MORS, Ljubljana, 13.09.2005.

Intervju z Robertom Škrjancem, novinarjem RA SLO, Ljubljana, 19.09.2005.

Intervju z Marjeto Klemenc, novinarko TV SLO, Ljubljana, 12.09.2005.

Intervju z Jožetom Možino, novinarjem TV SLO, Ljubljana, 13.09.2005.